

Νομοθετικές και Οργανωτικές
προτάσεις – Παρατηρήσεις
επί Σχεδίων Νόμου –
Ειδικές Εκθέσεις

Νομοθετικές και Οργανωτικές προτάσεις – Παρατηρήσεις επί Σχεδίων Νόμου – Ειδικές Εκθέσεις

Κατά το 2020, ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις για τη βελτίωση των παρεχόμενων δημοσίων υπηρεσιών, τον εκσυγχρονισμό θεσμικών νομοθετημάτων και του νομοθετικού πλαισίου δράσης της δημόσιας διοίκησης, καθώς και την άρση προβλημάτων και αδικιών που οφείλονται σε ελαττώματα, κενά ή αβλεψίες της υφιστάμενης νομοθεσίας.

Ακόμη, ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε τις προτάσεις του κατά τη δημόσια συζήτηση εννέα (9) σχεδίων νόμων και εκπόνησε ειδική έκθεση με αντικείμενο μείζονος περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος για τη διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και μια ειδική έκθεση σχετικά με εξαιρετικά ζητήματα προστασίας ανηλίκων.

1. Νομοθετικές και Οργανωτικές προτάσεις

1.1. Υπουργείο Δικαιοσύνης

Προτάθηκαν, ενόψει των εργασιών της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για την αναθεώρηση του Οικογενειακού Δικαίου, οι αναγκαίες τροποποιήσεις σε σχέση με τη βέλτιστη κατοχύρωση των δικαιωμάτων όλων των εμπλεκόμενων μερών, και ιδίως του δικαιώματος του παιδιού σε κοινή ανατροφή και από τους δύο γονείς του, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή διατήρηση νομικού δεσμού μεταξύ των τελευταίων, και των συναφών με αυτό δικαιωμάτων σε επικοινωνία και διατροφή.

Επιπλέον **προτάθηκαν**:

- η μεταβολή του μοντέλου της υιοθεσίας, σε «ανοιχτό», το οποίο θα εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντα όλων των εμπλεκόμενων μερών και πρωτίστως τα δικαιώματα του παιδιού,
- νέες ρυθμίσεις σχετικά με τις διατάξεις για την άσκηση της επιμέλειας και της επικοινωνίας, που να μη συνδέονται απαραίτητα με τη γονική ιδιότητα,
- τροποποίηση των όρων για τη σύναψη του γάμου, καθώς δεν προστατεύουν επαρκώς την ανηλικότητα.

Ενόψει της κατάρτισης του Νέου Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹⁶⁹, ο Συνήγορος **πρότεινε** στον Εθνικό Μηχανισμό Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹⁷⁰:

- Διασφάλιση της συνέχειας των παρεμβάσεων με τον ορισμό μεγαλύτερης διάρκειας του σχεδίου
- Καταγραφή των υπηρεσιών παιδικής προστασίας και των υφιστάμενων κενών, αποτύπωση της στοχοθεσίας του σχεδίου και πρόβλεψη δεικτών για την αξιολόγησή του
- Πρόβλεψη ενδεχόμενης αύξησης των πιστώσεων για την ενίσχυση του συστήματος παιδικής προστασίας και της εκπαίδευσης
- Πρόβλεψη διαδικασιών ακρόασης της γνώμης των παιδιών και συμμετοχής τους στη λήψη αποφάσεων
- Αναδιάρθρωση των αξόνων – στόχων του Σχεδίου, με κριτήριο το δικαίωμα του παιδιού και όχι τις επιμέρους πληθυσμιακές ομάδες
- Εμπλουτισμό επιμέρους αξόνων, με περαιτέρω δράσεις και πολιτικές (σε πεδία όπως πρόνοια, πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, παιδιά με αναπηρία) και επικαιροποίηση, όπου απαιτείται (λ.χ. αποϊδρυματοποίηση).
- **Προτάθηκε** στη Συντονιστική Επιτροπή των Συμβολαιογραφικών Συλλόγων Ελλάδας να διευκρινιστεί με σχετική εγκύκλιο ότι, με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο¹⁷¹, είναι νόμιμη η κατάρτιση συμβολαιογραφικών πράξεων με συμβαλλόμενους ή εμπλεκόμενους πολίτες τρίτων χωρών, που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα με οποιονδήποτε τρόπο, γεγονός που αποδεικνύεται από σχετικό έγγραφο.

1.2. Υπουργείο Εξωτερικών

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση του άρθρου 111 του Ν. 3566/2007, ούτως ώστε να έχουν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις για εισαγωγή στο τμήμα υπαλλήλων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων (Οικονομική Διπλωματία) της Ε.Σ.Δ.Δ.Α. υποψήφιοι με άριστη γνώση πλέον της αγγλικής γλώσσας και μίας ακόμα, με επιλογή μεταξύ περισσότερων γλωσσών (ισπανικής, ιταλικής, κ.λπ.), και όχι αποκλειστικά της γαλλικής και γερμανικής γλώσσας.

169. Όπως προβλέπεται από τον Ν. 4491/2017.

170. Ο Εθνικός Μηχανισμός υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

171. Άρθ. 27 Ν. 4251/2014 «Υποχρεώσεις Συμβολαιογράφων», όπως ισχύει.

1.3 Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

- **Προτάθηκε** η επέκταση των αναπηρικών προνοιακών παροχών του Ο.Π.Ε.Κ.Α., αφενός (α) στους επί μακρόν διαμένοντες στην Ελλάδα πολίτες τρίτων χωρών, και αφετέρου (β) σε όσους δεν διαθέτουν μεν άδεια επί μακρόν διαμένοντος, αλλά κατοικούν νόμιμα και αδιάλειπτα στη χώρα επί ορισμένο αριθμό ετών, και ενδεχομένως πληρούν όρους ένταξης των ειδών που αναφέρει το άρθρο 90 παρ. 2 Ν. 4251/2014.
- **Προτάθηκε** η επανεξέταση των προβλεπόμενων ημερών ασφάλισης για το συνταξιοδοτικό δικαίωμα, σε ασφαλισμένους με διαδοχική ασφάλιση που έχουν συμπληρώσει το 67^ο έτος της ηλικίας τους, κατά την τελευταία πενταετία απασχόλησης.

Ανταπόκριση: Το άρθρο 26 Ν. 4670/2020 τροποποίησε το άρθρο 19 Ν. 4387/2016 προς την κατεύθυνση διευκόλυνσης της πρόσβασης των προσώπων με δεκαπέντε έτη ασφάλισης και ηλικία 67 ετών, χωρίς να απαιτείται η προϋπόθεση των 300 ημερών ασφάλισης, κατά την τελευταία πενταετία απασχόλησης.

- **Προτάθηκε** νομοθετική ρύθμιση για ασφαλισμένο που συνταξιοδοτήθηκε ως γονέας αναπήρου τέκνου (άρθρο 37 του Ν. 3996/2011), ως προς το δικαίωμα να ζητήσει να συνταξιοδοτηθεί με άλλες διατάξεις, εφόσον βεβαίως πληροί τις αντίστοιχες συνταξιοδοτικές προϋποθέσεις.

Ανταπόκριση: Στο άρθρο 28 του Ν. 4670/2020 προβλέπεται ότι: «Στην περίπτωση αυτή ο γονέας, ο σύζυγος ή ο αδελφός του αναπήρου, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης λόγω γήρατος, δύναται να υποβάλει νέα αίτηση συνταξιοδότησης. Το δικαίωμα συνταξιοδότησης κρίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κατά το χρόνο υποβολής της νέας αίτησης».

- **Προτάθηκε** η πλήρης εθνική σύνταξη να καταβάλλεται, εφόσον ο ασφαλισμένος έχει συμπληρώσει 20 έτη ασφάλισης. Περαιτέρω, δεδομένου ότι οι Ν. 4387/2016 και 4670/2020 δεν περιλαμβάνουν διάταξη με την οποία να κατοχυρώνεται κατώτατο όριο σύνταξης για όλους τους ασφαλισμένους, προτάθηκε η εκ νέου εισαγωγή διάταξης, η οποία να κατοχυρώνει κατώτατη σύνταξη για όλους τους ασφαλισμένους.
- **Προτάθηκε** να μην εφαρμόζεται μείωση στο ποσό του Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Υπερηλικών, εφόσον θεμελιώνεται το σχετικό δικαίωμα, με βάση τα έτη προηγούμενης διαμονής.

Προτάσεις σχετικά με το Πρόγραμμα «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» (Ε.Ε.Ε.)

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση των διατάξεων που αφορούν στο Πρόγραμμα, ώστε να καταστεί δυνατό να ενταχθούν σε αυτό και α) όσοι ακραία φτωχοί αναγκάζονται από την οικονομική τους κατάσταση να συγκατοικούν (είτε ως συνιδιοκτήτες ή συμμισθωτές κατοικίας, είτε ως υπομισθωτές ή έχοντες δικαίωμα δωρεάν χρήσης ενός μέρους κατοικίας) με άτομο που έχει εισόδημα υψηλότερο του ορίου εισοδήματος για τον αντίστοιχο τύπο νοικοκυριού, χωρίς ωστόσο να υπάρχει με το άτομο αυτό κοινό νοικοκυριό, β) όσοι ακραία φτωχοί φιλοξενούνται είτε λόγω αστεγίας, είτε λόγω προβλημάτων υγείας τους, συνήθως σε ανάλογες δομές, χωρίς όμως ούτε οι ίδιοι να λαμβάνουν κάποια κοινωνικοασφαλιστική ή προνοιακή παροχή, λ.χ. λόγω γήρατος ή ασθένειας, ούτε τα φιλοξενούμενα πρόσωπα ή οι δομές να τους παρέχουν τα αναγκαία για μία αξιοπρεπή διαβίωση χωρίς κόστος.
- Στις περιπτώσεις «αμέλειας υπαλλήλου των Δήμων ή των Κέντρων Κοινότητας κατά τη διαδικασία υποβολής της αίτησης» προβλέπεται δυνατότητα του Ο.Π.Ε.Κ.Α., μετά από εισήγηση του αρμόδιου Δήμου, να αποφασίσει και να καταβάλει αναδρομικά ποσά επιδότησης μέσα από την ηλεκτρονική πλατφόρμα του Προγράμματος. Προτάθηκε να προβλεφθεί ανάλογη δυνατότητα και για κάθε άλλη περίπτωση ευθύνης της Διοίκησης.
- **Προτάθηκε** να μην συνυπολογίζονται στο εισόδημα που είναι κρίσιμο για την ένταξη στο Πρόγραμμα Ε.Ε.Ε. και για το ύψος της επιδότησης αυτού, τα ποσά των τελευταίων έξι, από τα δώδεκα προβλεπόμενα μηνιαία επιδόματα μακροχρονίως ανέργων, ώστε κάθε μακροχρονίως άνεργος που υποβάλλει αίτηση ένταξης εντός των πέντε επόμενων μηνών από την λήξη της δωδεκάμηνης επιδότησης μακροχρονίως ανέργων, να λαμβάνει το πλήρες ποσό που αντιστοιχεί στο νοικοκυριό του.
- **Προτάθηκε** να προβλεφθεί δυνατότητα τροποποίησης της εγκεκριμένης αίτησης (ή ανάκλησής της και υποβολής νέας) εντός ορισμένου, ενιαίου για όλες τις περιπτώσεις, χρονικού διαστήματος όταν ο πολίτης επιθυμεί να διορθώσει στοιχεία που δήλωσε στην αίτηση ανυπαίτια ή από πλάνη, αναγόμενη σε πράξεις ή παραλείψεις της Διοίκησης.
- **Προτάθηκε** να διατηρηθεί μόνον η κύρωση του εξαμήνου αποκλεισμού, και μόνον για όσα νοικοκυριά εισέπραξαν κατά το χρόνο ένταξής τους στο Πρόγραμμα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά ενίσχυσης, καθώς και ποσά από άλλες πηγές, ύψους ίσου ή μεγαλύτερου από το ύψος των ενισχύσεων που θα δικαιούσαν να λάβουν, εάν δεν είχε ανασταλεί η απόφαση ένταξής τους στο Ε.Ε.Ε.

- Λόγω της επιτακτικής ανάγκης να μην εκτίθεται κανένα ακραία φτωχό νοικοκυριό σε καταστάσεις που θέτουν σε κίνδυνο την επιβίωσή του, προτάθηκε η τροποποίηση των διατάξεων του Προγράμματος Ε.Ε.Ε., ώστε είτε να παρέμπουν στον, γενικώς ισχύοντα στον Ο.Π.Ε.Κ.Α., κανόνα περί συμψηφισμού των επιστρεπτέων ποσών αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών ενίσχυσης σε χαμηλού ύψους δόσεις, είτε να θεσπιστεί επιεικέστερη αυτού διάταξη.

Προτάσεις για το «Επίδομα στέγασης»

- **Προτάθηκε** να τεθεί ρητή πρόβλεψη, περί του ότι το εξάμηνο για το οποίο ζητείται το επίδομα στέγασης, μπορεί να καλύπτεται με δύο διαδοχικά μισωτήρια, αντί ενός.
- **Προτάθηκε** το εισοδηματικό όριο ένταξης στο Πρόγραμμα να αυξηθεί κατά 3.500 ευρώ για τα νοικοκυριά που απαρτίζονται αποκλειστικά από έναν γονέα και ένα ή περισσότερα ενήλικα τέκνα έως 25 ετών που φοιτούν σε πανεπιστημιακές σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους.

Σε ό,τι αφορά στη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας περί αναδοχής και υιοθεσίας, προτάθηκαν:

- εφαρμογή μεταβατικών κριτηρίων για την καταχώρηση στο Εθνικό Μητρώο των εκκρεμών αιτήσεων υιοθεσίας μέχρι την έναρξη λειτουργίας του πληροφοριακού συστήματος Αναδοχής – Υιοθεσίας,
- μεταβολή της υφιστάμενης δυνατότητας υποβολής ταυτόχρονης αίτησης για αναδοχή και για υιοθεσία,
- άμεση έκδοση της Κ.Υ.Α. που προβλέπεται¹⁷² για τον καθορισμό των όρων υλοποίησης της επαγγελματικής αναδοχής,
- διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της επαγγελματικής αναδοχής, πέραν των παιδιών με αναπηρία και σοβαρές ψυχικές διαταραχές, και σε άλλες κατηγορίες ανηλίκων, των οποίων η αναδοχή παρουσιάζει δυσκολίες,
- θεσμοθέτηση δυνατότητας άμεσης τοποθέτησης σε ανάδοχες οικογένειες, με εισαγγελική εντολή, παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό περιβάλλον, αντί της φιλοξενίας τους σε νοσηλευτικά ιδρύματα,

172. Άρθ. 5 Ν. 4538/2018.

- άμεση έκδοση της προβλεπόμενης¹⁷³ Κ.Υ.Α. για τη ρύθμιση θεμάτων μηνιαίας οικονομικής ενίσχυσης σε όλους τους αναδόχους,
- κατάργηση των ηλικιακών κριτηρίων που εισήχθησαν¹⁷⁴ για την αναδοχή, κατ' αναλογία προς την υιοθεσία, ώστε να είναι δυνατή η ανάδοχη φροντίδα και από άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, που πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις.
- **Προτάθηκε** να χορηγείται επίδομα παιδιού και σε τέκνα εκτός γάμου που αναγνωρίστηκαν από τον πατέρα τους, ο οποίος ασκεί τη γονική μέριμνα όχι μόνο βάσει δικαστικής απόφασης, αλλά και βάσει συμφωνίας των γονέων.
- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της διάταξης του άρ. 2 παρ. 4 του Π.Δ. 226/99 (η οποία εφαρμόζεται, κατ' αναλογία, και στην αναδοχή ανηλίκων), περί συνυπογραφής των εκθέσεων κοινωνικής έρευνας για υιοθεσία ανηλίκου – εκτός από τον/την κοινωνικό/ή λειτουργό που τις συντάσσει – και από την «προϊσταμένη αρχή», ώστε να προβλέπεται ότι οι εκθέσεις δεν υπογράφονται, αλλά διαβιβάζονται αρμοδίως από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας, καθώς και η απαλοιφή του αντίστοιχου πεδίου για «υπογραφή προϊσταμένου» από τα έντυπα κοινωνικής έρευνας στην ηλεκτρονική πλατφόρμα www.anynet.gr.
- **Προτάθηκε:** α) η άμεση δημιουργία κατάλληλων και επαρκών χώρων σύντομης φιλοξενίας, όπως έχει εξαγγελθεί, και επομένως, η κατάργηση του φαινομένου παραπομπής σε νοσοκομείο παιδιών που απομακρύνονται από τις οικογένειές τους κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, β) η πρόβλεψη στα νοσοκομεία (ιδίως τα Νοσοκομεία Παίδων) θέσεων βοηθητικού προσωπικού ή εξωτερικού βοηθητικού προσωπικού, στις αρμοδιότητες του οποίου να περιλαμβάνεται η φροντίδα ασυνόδευτων παιδιών, κατά το αναγκαίο διάστημα νοσηλείας τους¹⁷⁵.
- **Προτάθηκε** να χορηγείται επίδομα κίνησης και σε περιπτώσεις παιδιών, τα οποία de facto εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής, με δεδομένο ότι σκοπός της ως άνω διάταξης είναι η κάλυψη των αυξημένων δαπανών μετακίνησης των εν θέματι ατόμων, λόγω της σοβαρής δυσκολίας μετακίνησης.
- **Προτάθηκε** η επέκταση της επταήμερης άδειας που προβλέπει ο Ν. 3528/2007 και στις υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα, στις οποίες εφαρμόζονται μέθοδοι υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Επίσης, προτάθηκε η χορήγηση διευκο-

173. Άρθρο 12 παρ. 5 Ν. 4538/2018.

174. Άρθρο 8 παρ. 2^ο του Ν. 4538/18.

175. Στόχος είναι η παροχή της αναγκαίας φροντίδας και σε ανηλίκους που στερούνται Π.Α.Α.Υ.Π.Α. ή Α.Μ.Κ.Α., σύμφωνα με το άρθρ. 4368/2015, που καλύπτει όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη προϋπόθεση.

λύνσεων (π.χ. ολιγόωρες άδειες) στις γυναίκες που υποβάλλονται σε μεθόδους ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, προκειμένου να δύνανται να αντεπεξέλθουν στις ιδιαίτερες αυξημένες ανάγκες ενός προγράμματος εξωσωματικής γονιμοποίησης.

- **Προτάθηκε**, για την εξισορρόπηση της ιδιωτικής κι επαγγελματικής ζωής των εργαζομένων: α) Η θεσμοθέτηση 6μηνης γονικής άδειας ανατροφής τέκνου για τους απασχολούμενους με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, που δεν δικαιούνται την 9μηνη γονική άδεια ανατροφής τέκνου, σύμφωνα με τον δημοσι-οϋπαλληλικό κώδικα και β) Η επέκταση της ειδικής παροχής προστασίας μη-τρότητας σε ειδικές κατηγορίες εργαζομένων, όπως οι απασχολούμενες στον ευρύτερο δημόσιο τομέα με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου, ώστε να δικαιούνται σωρευτικής άδειας μητρότητας μετά από την άδεια λοχείας.
- **Προτάθηκε** να ενταχθούν και οι εργαζόμενοι – ωφελούμενοι των προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα, με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, των οποίων η σχέση εξαρτημένης εργασίας ανεστάλη λόγω της έκτακτης απαγόρευσης λειτουργίας των εργοδοτών τους, οι οποίοι ήταν δημόσιοι φορείς (π.χ. βρεφονηπιακοί σταθμοί) και όχι ιδιωτικές επιχειρήσεις, στις ευεργετικές διατάξεις του άρθρου δέκατου τρίτου της Π.Ν.Π. (Φ.Ε.Κ. Α' 64/14.03.2020) και της, κατ' εξουσιοδότηση εκδοθείσας, νομοθεσίας, καθώς πρόκειται για ευάλωτες ομάδες πληθυσμού που τελούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα σε κατάσταση μακροχρόνιας ανεργίας.

1.4. Υπουργείο Εσωτερικών

- **Προτάθηκε** η αποστολή διευκρινιστικής εγκυκλίου προς όλους τους φορείς του δημοσίου και του ευρύτερου δημοσίου τομέα, ώστε να μην εισάγεται σε προκήρυξεις ως όρος συμμετοχής των υποψηφίων που έχουν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση, η προϋπόθεση παρέλευσης τουλάχιστον ενός έτους από την ημερομηνία απόκτησής της.
- **Προτάθηκε** η επανεξέταση και αναθεώρηση του ανωτάτου ορίου ηλικίας των 65 ετών, που τίθεται ως όρος συμμετοχής υποψηφίων σε διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού για την κάλυψη εποχιακών, περιοδικών ή κατεπείγουσών αναγκών (άρ. 21 του Ν. 2190/1994), ιδίως για τους υποψηφίους που τους απομένουν ελάχιστα έτη για τη θεμελίωση δικαιώματος συνταξιοδότησης.
- **Προτάθηκε** ο εκσυγχρονισμός της εκλογικής διαδικασίας, με μέριμνα για τη διευκόλυνση των ατόμων με αναπηρία στην άσκηση του εκλογικού τους δικαιώματος.

Ανταπόκριση: Τον Φεβρουάριο του 2020, το Υπουργείο ισχυρίστηκε ότι οι ανάγκες των ατόμων με αναπηρία κατά την εκλογική διαδικασία καλύπτονταν ήδη μέσω των εγκυκλίων που το ίδιο εξέδιδε, πριν από κάθε εκλογική διαδικασία. Ωστόσο, οι προτάσεις του Συνηγόρου προβλέπονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία στο στόχο 26.

- **Προτάθηκε** η βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου αδειών ανατροφής/διευκολύνσεων που δικαιούνται οι ανάδοχοι θετοί γονείς, καθώς προβλέπονταν ειδικοί περιορισμοί για την κατηγορία αυτή. Ο Συνήγορος υπογράμμισε ότι, με τους περιορισμούς αυτούς, υποτιμάται η σημασία δημιουργίας του αναγκαίου συνδέσμου μεταξύ των μελών μίας μη βιολογικής οικογένειας, κατ' αναλογία με τα ισχύοντα για τις διευκολύνσεις των βιολογικών γονέων.

Ανταπόκριση: Επήλθε τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 53, παρ. 2 του Ν. 3528/2007, σύμφωνα με τις προτάσεις του Συνηγόρου.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων) η επανεξέταση του νομοθετικού πλαισίου για την αδειοδότηση των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (Κ.Υ.Ε.), ιδίως ως προς τις περιπτώσεις που γειτνιάζουν με υφιστάμενες σχολικές μονάδες και πιο συγκεκριμένα:
 - η ρητή απαγόρευση αδειοδότησης νέων καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος με πώληση οινοπνευματωδών ποτών, όταν γειτνιάζουν με σχολικές μονάδες που βρίσκονται σε απόσταση μικρότερη των πενήντα (50) μέτρων από αυτές,
 - η ρητή απαγόρευση χορήγησης άδειας κοινόχρηστου χώρου σε όλα τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, για την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων, σε όλο το μήκος της περιφραξης των σχολικών συγκροτημάτων.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** η τροποποίηση του άρ. 13 Ν. 344/1976, για τη διόρθωση των ληξιαρχικών πράξεων, ώστε να κατοχυρωθούν οι αρμοδιότητες της Εισαγγελίας να χορηγεί άδεια διόρθωσης σφαλμάτων, που δεν αφορούν στα βασικά στοιχεία της πράξης, ακόμη και όταν δεν οφείλονται σε προφανή παραδρομή, και του ληξιάρχου να διορθώνει μόνος και λοιπά σφάλματα (όχι μόνο ορθογραφικά, φθογγολογικά ή τονισμού), που οφείλονται σε παραδρομή¹⁷⁶.

Ανταπόκριση: Με το άρ. 28 Ν. 4674/2020 υιοθετήθηκε πλήρως η πρόταση του Συνηγόρου.

176. Ετήσια Έκθεση 2019, σελ. 159.

1.5. Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

- **Προτάθηκε** η πρόσβαση των μελών της οικογένειας υπηκόων τρίτης χώρας στην εξαρτημένη εργασία – παροχή υπηρεσιών ή έργου, κατά την έκδοση της αρχικής άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση, και όχι μόνο κατά την ανανέωση αυτής.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 40 του Ν. 4686/2020 (Α΄ 96) αντικαταστάθηκε η περίπτωση β΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 75 του Ν. 4251/2014, και πλέον παρέχεται η δυνατότητα εργασίας στα μέλη της οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας, κατά την αρχική χορήγηση της άδειας διαμονής, και όχι μόνο κατά την πρώτη ανανέωση αυτής.

- **Προτάθηκε** η διεύρυνση των περιπτώσεων των υπηκόων τρίτων χωρών που δικαιούνται τη χορήγηση της Ειδικής Βεβαίωσης Νόμιμης Διαμονής της παρ. 5 του άρθρου 25 του Ν. 4251/2014.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 39 του Ν. 4686/2020 (Α΄ 96) αντικαταστάθηκαν οι περ. α΄ και β΄ της παραγράφου 5 του άρθρου 25 του Ν. 4251/2014, ώστε η Ειδική Βεβαίωση Νόμιμης Διαμονής να χορηγείται στους πολίτες τρίτων χωρών που αποφυλακίζονται και τους επιβάλλονται περιοριστικοί όροι, η τήρηση των οποίων απαιτεί τη διαμονή τους στη χώρα, καθώς και σε πολίτες τρίτων χωρών που τους επιβλήθηκε περιοριστικός όρος στο στάδιο, είτε της ποινικής προδικασίας, είτε της εκτέλεσης σχετικής δικαστικής απόφασης, η τήρηση του οποίου, ομοίως, απαιτεί τη διαμονή τους στη χώρα.

- **Προτάθηκε** η δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής αιτημάτων για χορήγηση/ ανανέωση αδειών διαμονής και συμπληρωματικών εγγράφων επί αιτήσεων που έχουν υποβληθεί για χορήγηση/ανανέωση αδειών διαμονής, ώστε να μην είναι αναγκαία η αυτοπρόσωπη παρουσία των υπηκόων τρίτων χωρών ή των νομίμων εκπροσώπων τους, με γνώμονα την απλούστευση και την επιτάχυνση της διαδικασίας.

Ανταπόκριση: Η Διοίκηση, προσαρμοζόμενη στις ανάγκες των τρεχουσών συνθηκών λόγω Covid – 19, επίσπευσε τις ενέργειες και εξέδωσε τις υπ΄ αριθμ. οικ. 14020/22.04.2020 και 16393/09.06.2020 υπουργικές αποφάσεις, δυνάμει των οποίων είναι δυνατή όχι μόνο η αποστολή μέσω ταχυδρομείου (συστημένη επιστολή) ή μέσω εταιρείας ταχυμεταφοράς, συμπληρωματικών εγγράφων επί εκκρεμών αιτήσεων, αλλά και άλλων αιτήσεων που προβλέπονται στο Ν. 4251/2014 και δεν αφορούν στη χορήγηση/ανανέωση τίτλων διαμονής ή ειδικών βεβαιώσεων νόμιμης διαμονής. Επιπλέον, έχει τεθεί σε λειτουργία ηλεκτρονική πλατφόρμα ραντεβού (e – ραντεβού) για τη δέσμευση ημερομηνίας επίδοσης και ανανέωσης αδειών διαμονής στις Υπηρεσίες Μετανάστευσης.

- **Προτάθηκε**, εξαιτίας της πανδημίας, η άμεση μετακίνηση των πλέον ευάλωτων πληθυσμών ασυνόδευτων ανηλίκων (λ.χ. με σοβαρές ή/και χρόνιες ασθένειες) από τα κρατητήρια, τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης και τους καταυλισμούς, σε πιο ασφαλείς χώρους φιλοξενίας με δυνατότητα απομόνωσης και διαχείρισης της κατάστασης ασθενούς με κορονοϊό. Επίσης, ζητήθηκε η παροχή οδηγιών στους φορείς που υλοποιούν προγράμματα στέγασης, για την αποτροπή κινδύνων διάδοσης στις δομές.

Ο Συνήγορος επανέλαβε την **πρότασή** του για ρητή κατάργηση του περιορισμού της ελευθερίας ασυνόδευτων ανηλίκων, στη βάση της προστατευτικής φύλαξης ή της διοικητικής κράτησης. Μεταβατικά, ζητήθηκε η έκδοση από την ΕΛ.ΑΣ. σαφών και επικαιροποιημένων οδηγιών υπό τη μορφή πρωτοκόλλου διαχείρισης ασυνόδευτων ανηλίκων. Στο ίδιο πλαίσιο προτάθηκε, σε περιπτώσεις μεταφοράς για φύλαξη από το αστυνομικό τμήμα εντοπισμού σε άλλο, ο φάκελος και η συνολική αρμοδιότητα διαχείρισης των υποθέσεων του ανηλίκου να μεταφέρονται επίσης στο τμήμα υποδοχής.

Ανταπόκριση: Με το Ν. 4760/2020 (άρ. 43) καταργήθηκε η προστατευτική φύλαξη ασυνόδευτων ανηλίκων σε αστυνομικά τμήματα.

1.6. Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής

- **Προτάθηκε** στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης Προσωπικού Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, να διευκρινίσει, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Ιατρικών Διαγνωστικών Κέντρων, εάν οι ιδιωτικοί φορείς νομιμοποιούνται να συμπληρώνουν το Υγειονομικό Δελτίο των υποψηφίων στις πανελλαδικές εξετάσεις, οι οποίοι επιθυμούν εισαγωγή στο Λιμενικό Σώμα, και σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, να ενημερώσουν σχετικά όλα τα Κέντρα αυτά, ώστε να αποτρέπεται η ταλαιπωρία των οικογενειών.

1.7. Υπουργείο Οικονομικών

- **Προτάθηκε** η άμεση ενίσχυση σε προσωπικό, της Κτηματικής Υπηρεσίας Κυκλάδων Α' στη Σύρο, ή η άμεση λειτουργία της Κτηματικής Υπηρεσίας Κυκλάδων Β', με έδρα τη Νάξο, ώστε να αντιμετωπιστεί το τεράστιο πρόβλημα της αδυναμίας άσκησης των αρμοδιοτήτων τους.
- **Προτάθηκε** να χορηγείται η απαλλαγή από το τέλος ταξινόμησης αυτοκινήτου και στους γονείς που έχουν συναινετικό διαζύγιο με συμβολαιογραφικό έγγραφο, κι έχουν ρυθμίσει την επιμέλεια των ανήλικων τέκνων τους με έγγρα-

φη συμφωνία, όπως ισχύει και για τους γονείς με τρία (3) ανήλικα ή προστατευόμενα τέκνα – από τον ίδιο ή διαφορετικούς γάμους – για τα οποία έχουν με νόμο ή δικαστική απόφαση τη γονική μέριμνα και επιμέλεια.

- **Προτάθηκε** η χορήγηση επ' αόριστον φοροαπαλλαγών λόγω αναπηρίας, και ειδικότερα:
 - α) Η οριστικοποίηση (μονιμοποίηση) της ασφαλιστικής αναπηρίας, που συνεπάγεται και οριστική έξοδο ενός ΑμεΑ από την αγορά εργασίας, να επιφέρει και ταυτόχρονη οριστικοποίηση των φοροαπαλλαγών που δικαιούται με βάση την φοροδοτική του ικανότητα κατά την στιγμή εκείνη. Επιπλέον, να μην απαιτείται περαιτέρω ιατρική κρίση γιατί, ακόμη και εάν η ιατρική εικόνα επιδέχεται βελτίωση, αυτή δεν αντανακλάται στην οικονομική και τη φοροδοτική ικανότητα.
 - β) Η επανεξέταση της φοροδοτικής ικανότητας ενός ΑμεΑ, που θα επιφέρει και μείωση ή/και εξάλειψη των φοροαπαλλαγών που δικαιούται, να επέρχεται μόνο όταν υπάρχουν επιγενόμενες μετατροπές στην οικονομική του κατάσταση, λόγω απόκτησης περιουσίας ή εισοδήματος από άλλες πηγές. Στην περίπτωση αυτή, να υποχρεούται δια νόμου το ΑμεΑ να δηλώνει άμεσα στις φορολογικές αρχές την τροποποίηση της οικονομικής του κατάστασης και να επανεξετάζεται το πλαίσιο των φοροαπαλλαγών βάσει των εξελίξεων αυτών.
- **Προτάθηκε** να ρυθμιστεί νομοθετικά η υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να συμπεριλαμβάνουν στην ηλεκτρονική πληροφόρηση προς τη φορολογική διοίκηση και τις δαπάνες που εξοφλούνται με την προπληρωμένη κάρτα του Κ.Ε.Α.
- **Προτάθηκε** η αναζήτηση από την Α.Α.Δ.Ε. βεβαιωμένων οφειλών, προκειμένου να εξευρεθεί η βέλτιστη διαδικασία για την αναδρομική φορολόγηση ποσών από συντάξεις, τα οποία αφορούσαν στα έτη από 2010 έως και το 2012, τα οποία εισπράχθηκαν εντός του 2013, αλλά οι φορολογούμενοι, τις περισσότερες φορές χωρίς υπαιτιότητά τους, δεν τα είχαν συμπεριλάβει στις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος του οικονομικού έτους 2014 (εισόδημα 2013).

Ανταπόκριση: Το ζήτημα επιλύθηκε με νομοθετική ρύθμιση (άρθρο 5 του Ν. 4690/20, ΦΕΚ 104 Α' /30.05.20) και η Α.Α.Δ.Ε. προχώρησε σε διαγραφή προστίμων και επιβολή πλαφόν στις προσαυξήσεις.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στα Υπουργεία Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων) να ληφθεί ειδική μέριμνα για τους ιδιοκτήτες ακινήτων, οι οποίοι έχουν υποστεί μείωση μισθώματος 40%, λόγω μίσθωσης του ακινήτου τους σε πληττόμενη επιχείρηση, ή σε ερ-

γαζόμενο σε πληττόμενη επιχείρηση, ούτως ώστε να εξαιρεθούν της ρύθμισης όσοι έχουν ιδιαίτερα χαμηλό συνολικό διαθέσιμο εισόδημα και βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας. Ειδικότερα, προτάθηκε να επιδοτεί, σε αυτές τις περιπτώσεις, το κράτος το ποσό της μείωσης του ενοικίου.

1.8. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

- **Προτάθηκε** η θεσμοθέτηση της δυνατότητας αντικατάστασης του Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού (Ε.Β.Π.) σε περίπτωση αποχώρησης ή μακράς απουσίας για προσωπικούς λόγους, προκειμένου να μην στερούνται οι μαθητές με αναπηρία την αναγκαία, για τη σχολική φοίτηση, υποστήριξη. Επίσης, ο Συνήγορος εισηγήθηκε την πρόβλεψη δυνατότητας παροχής συγχρόνως παράλληλης στήριξης και υποστήριξης από Ε.Β.Π. ή Σχολικό Νοσηλευτή, σε μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που φοιτούν στο γενικό σχολείο, όπου η παροχή και των δύο μέτρων κρίνεται αναγκαία από εκπαιδευτική άποψη και για την κάλυψη πρακτικών ή ιατρικών τους αναγκών.
- **Προτάθηκε** να προβλεφθεί δυνατότητα ανάθεσης κατ' οίκον διδασκαλίας και σε αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής, σε περιπτώσεις που η ανάγκη αυτή δεν καλύπτεται μέσω μόνιμων εκπαιδευτικών.
- **Προτάθηκε** η επέκταση του θεσμού της παράλληλης στήριξης στα μαθήματα όλων των επιστημονικών πεδίων των πανελλαδικών εξετάσεων – μέσω αναπληρωτών περισσότερων ειδικοτήτων από εκείνες που προβλέπονται σήμερα – ώστε να παρέχονται, κατά το δυνατό, ίσες ευκαιρίες επιτυχίας στους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στο ίδιο πλαίσιο, της ενίσχυσης του θεσμού της παράλληλης στήριξης, ζητήθηκε η θέσπιση ρυθμίσεων, προκειμένου να διασφαλίζεται η παράλληλη στήριξη (ιδίως Braille ή Νοηματικής) και για μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες απομακρυσμένων περιοχών, ώστε οι αρμόδιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης να νομιμοποιούνται να υποβάλουν αίτημα τοποθέτησης εκπαιδευτικού, ακόμη και με μικρότερο αριθμό ωρών από τον μέχρι σήμερα προβλεπόμενο.
- **Προτάθηκε** η διαφοροποίηση, με νομοθετική ρύθμιση, του τρόπου αξιολόγησης μαθητών με δυσλεξία – καθώς και με άλλης μορφής αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες – στα μαθήματα κατεύθυνσης των εισαγωγικών και κατατακτήριων εξετάσεων των Καλλιτεχνικών και Μουσικών Γυμνασίων, προκειμένου να διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβασή τους στα εν λόγω σχολεία. Σε ό,τι αφορά στα καλλιτεχνικά σχολεία, ο Συνήγορος πρότεινε να επιτρέπεται η συμμετοχή στις εισαγωγικές εξετάσεις και σε παιδιά που διαβιούν σε περιοχές εκτός των γεωγραφικών ορίων του σχολείου και, σε περίπτωση

επιτυχίας, να προχωρά η εγγραφή εφόσον ο/η μαθητής/τρια μετοικεί στη γεωγραφική περιφέρεια του καλλιτεχνικού, όπου έγινε δεκτός/ή.

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της Κ.Υ.Α.¹⁷⁷, που ορίζει το πλαίσιο λειτουργίας των εκπαιδευτικών μονάδων, ώστε να περιληφθούν στις περιπτώσεις μαθητών που δικαιούνται εξ αποστάσεως εκπαίδευση λόγω της πανδημίας, τα παιδιά που συνοικούν με συγγενείς με σοβαρό νόσημα.
- **Προτάθηκε:** α) η έκδοση αναλυτικών οδηγιών ως προς τις περιπτώσεις, μη επιβαλλόμενης διενέργειας μοριακού διαγνωστικού τεστ για την επιστροφή μαθητή στο σχολείο, μετά από ασθένεια, οπότε αρκεί η γνωμάτευση θεράποντος ιατρού, β) η ενημέρωση των σχολείων ως προς τις κατά τόπους αρμόδιες δημόσιες δομές υγείας για τη δωρεάν διενέργεια του συγκεκριμένου τεστ σε παιδιά, ώστε να υποδεικνύονται αυτές στους γονείς και να μην επιβαρύνονται οι οικογένειες και γ) εφόσον απαιτείται προηγούμενη αξιολόγηση από παιδίατρο για τη διενέργεια του τεστ σε δημόσια δομή υγείας, η γνωστοποίηση στα σχολεία των, κατά τόπον αρμόδιων παιδιάτρων του δημόσιου τομέα, οι οποίοι θα εξετάζουν κατά προτεραιότητα τα ύποπτα περιστατικά, προκειμένου να τα παραπέμπουν, εάν κρίνεται αναγκαίο, για μοριακό έλεγχο.
- **Ειδικότερα**, ως προς την ευάλωτη ομάδα των προσφύγων, προτάθηκε η απόλειψη από εγκύκλιο του Υπουργείου¹⁷⁸ πρόβλεψης, σύμφωνα με την οποία οι μαθητές που επρόκειτο να φοιτήσουν σε Δ.Υ.Ε.Π. όφειλαν να προσκομίζουν, μαζί με τα υπόλοιπα δικαιολογητικά εγγραφής, αρνητικό τεστ κορονοϊού.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο ανταποκρίθηκε θετικά και ακολούθησε ορθή επανάληψη της εγκυκλίου, χωρίς τη συγκεκριμένη προϋπόθεση.

- **Προτάθηκε** η πρόβλεψη από το Υπουργείο, συγκεκριμένης διαδικασίας για την καταγραφή των αναγκών μαθητών, ως προς τον απαραίτητο εξοπλισμό για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ηλεκτρονικός υπολογιστής, τάμπλετ κ.ά.), την αποτύπωση του βαθμού κάλυψης των αιτημάτων και την αναζήτηση λύσης σε τοπικό επίπεδο ή κεντρικά, εφόσον εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις.
- **Προτάθηκε** η τροποποίηση των προβλέψεων για τα κινητά στο σχολείο, ώστε να απαγορεύεται μόνο η χρήση τους, αλλά να μπορούν οι μαθητές/τριες να τα φέρουν μαζί τους απενεργοποιημένα στη σχολική τσάντα, για λόγους ασφάλειας της μετακίνησής τους πριν και μετά το μάθημα. Επίσης, ο Συνήγορος

177. Κ.Υ.Α. Δ1Α/Γ.Π. οικ. 55339 – ΦΕΚ 3780/Β/08.09.2020.

178. Φ7/118240/Δ1 από 9.9.2020.

πρότεινε την απαγόρευση της χρήσης του κινητού τηλεφώνου στην τάξη από τους εκπαιδευτικούς, με την εξαίρεση έκτακτης υπηρεσιακής ή προσωπικής ανάγκης. Τέλος, προτάθηκε να δοθούν κατευθύνσεις στα σχολεία για προγραμματισμό σχετικών συζητήσεων με γονείς και παιδιά στην αρχή της σχολικής χρονιάς, και αποτύπωση κανόνων στον σχολικό κανονισμό.

- **Προτάθηκε** η εξέταση του ενδεχομένου ειδικής μοριοδότησης και της κατηγορίας των μονογονέων, κατά την τοποθέτηση αναπληρωτών εκπαιδευτικών στη Γενική Εκπαίδευση ή στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του ότι δεν προβλέπεται ειδική μοριοδότηση για τους μονογονείς κατά τη διαδικασία κατάταξής τους στους πίνακες (σχετική πρόταση είχε γίνει το 2019, βλ. Νομοθετικές – Οργανωτικές προτάσεις 2019, Ειδική Έκθεση Έσης Μεταχείρισης 2019, σελ. 113 – 114).
- **Προτάθηκε** η ανάκληση εγκυκλίου του Υπουργείου, σύμφωνα με την οποία δεν δικαιούνται άδεια ανατροφής οι εκπαιδευτικοί που, κατά την ημερομηνία του διορισμού τους, έχουν τέκνο άνω των δύο ετών.
- **Προτάθηκε** ρύθμιση ως προς τις επισκέψεις των ελληνικών σχολείων σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, που θα ορίζει απλή διαδικασία καταγραφής των συμμετεχόντων/ουσών και απαλλαγή (συνολικά) από το αντίτιμο εισόδου, ώστε να αποτρέπεται η διακριτική μεταχείριση μελών της μαθητικής κοινότητας. Παράλληλα, να εξεταστεί η δυνατότητα διεύρυνσης του δικαιώματος δωρεάν εισόδου και στα αλλοδαπά παιδιά που επισκέπτονται τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία ιδιωτικά, με την προϋπόθεση, βεβαίως, της αποδεδειγμένης μόνιμης διαμονής τους στη χώρα.
- **Προτάθηκε** η διαδικασία συμπλήρωσης του μηχανογραφικού δελτίου για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ατόμων που πάσχουν από σοβαρές παθήσεις, χωρίς εξετάσεις, σε ποσοστό 5% επιπλέον των θέσεων εισακτέων, να ξεκινά ταυτόχρονα με τη διαδικασία των υποψηφίων που εισάγονται με εξετάσεις.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** στις περιπτώσεις φοιτητών αιτούντων μετεγγραφή, οι οποίοι είναι άνω των 25 ετών, άγαμοι και διαθέτουν ατομικό εισόδημα, να λαμβάνεται υπόψη, κατά την μοριοδότηση οικονομικών κριτηρίων, το ατομικό και όχι το οικογενειακό εισόδημα.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 72 παρ. ζ, του Ν. 4692/2020 (Α' 111) προβλέπεται πλέον ότι, στη μοριοδότηση με βάση τα οικονομικά κριτήρια, «εφόσον ο αιτών τη μετεγγραφή ή μετακίνηση είναι άνω των 25 ετών, άγαμος και διαθέτει ατομικό

εισόδημα, λαμβάνεται υπόψη μόνο το ατομικό του εισόδημα».

- **Είχε προταθεί** η ενδεικτική αναφορά περιπτώσεων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως σοβαρές και τεκμηριωμένα εξαιρετικές περιπτώσεις για την κατηγορία των κατ' εξαίρεση μετεγγραφών, προκειμένου να υπάρχει μια καταρχήν αποτύπωση και συστηματοποίηση αποδοχής σχετικών αιτημάτων.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 79, παρ. 1 του Ν. 4692/2020 (Α' 111) αποτυπώθηκαν, ενδεικτικά, τέσσερις τέτοιες χαρακτηριστικές κατηγορίες περιπτώσεων.

- Ο Συνήγορος **είχε προτείνει** ήδη από το 2009 και είχε επαναφέρει το 2015 τη ρητή πρόβλεψη στην εκπαιδευτική νομοθεσία του θεσμού του σχολικού κανονισμού, με ρύθμιση της διαδικασίας υλοποίησής του και έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών για τη φιλοσοφία και το δυναμικό περιεχόμενο του κανονισμού, με έμφαση στη δημοκρατική διοίκηση του σχολείου.

Ανταπόκριση: Με το άρθρ. 37 του Ν. 4692/2020¹⁷⁹ εισήχθη ο θεσμός του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας σχολικών μονάδων, χωρίς ωστόσο την, προτεινόμενη από τον Συνήγορο, ευρεία και ενεργή συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία κατάρτισης και πρόβλεψης αναθεώρησης, μέσα από συλλογικές διαδικασίες. Στο ίδιο άρθρο προβλέπεται η δυνατότητα, κατόπιν εισήγησης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, έκδοσης πρότυπου κανονισμού, στον οποίο θα τίθενται οι βασικοί άξονες και κανόνες λειτουργίας των σχολικών μονάδων, με ρητή αναφορά στη συνεργασία με όλα τα μέρη της σχολικής κοινότητας.

- **Είχε προταθεί** να τροποποιηθεί η διάταξη της παρ. 5 του άρθρ. 54 του Ν. 4589/2019, ώστε να γίνονται αποδεκτοί οι τίτλοι σπουδών (πτυχίο, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) που φέρουν αναγνώριση από το Σ.Α.Ε.Π., κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 38/2010, οι οποίες διασφαλίζουν στους κατόχους τίτλους επαγγελματικά ισοδύναμους με τους απονεμόμενους από το ημεδαπό εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και το δικαίωμα της πρόσβασης σε επαγγελματική δραστηριότητα, και συγκεκριμένα αυτή του εκπαιδευτικού πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ανταπόκριση: Με τη διάταξη του άρθρου 50 του Ν. 4653/2020, οι μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών και τα διδακτορικά διπλώματα που χορηγούνται από εκπαιδευτικά ιδρύματα της αλλοδαπής γίνονται δεκτά, εφόσον έχουν αναγνώριση ακαδημαϊκής ισοτιμίας από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. ή αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας συναφούς αντικειμένου με εκπαιδευτικό κλάδο.

179. Σε συνέχεια της Υ.Α. 10645/ΓΔ4 ΦΕΚ 120/Β/23.01.2018.

1.9. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

- **Προτάθηκε** η άμεση έκδοση των, προβλεπόμενων από τα άρθρα 67 (Τράπεζα Δικαιωμάτων Δόμησης και Κοινόχρηστων Χώρων) και 68 (Τίτλος Μεταφοράς Συντελεστή Δόμησης Μ.Σ.Δ.) του Ν. 4495/2017, κανονιστικών πράξεων, για την οριστική επίλυση του μακροχρόνιου προβλήματος της εφαρμογής του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, που ρυθμίζει το ζήτημα.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- Ο Συνήγορος, στην Ετήσια Έκθεσή του για το έτος 2019¹⁸⁰, είχε συμπεριλάβει συγκεκριμένες οργανωτικές και νομοθετικές προτάσεις προς το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, επισημαίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι η Διοίκηση συχνά επικαλείται την απαγόρευση οποιασδήποτε κατασκευής εκτός ρυμοτομικής γραμμής (παρ. 4 του άρθρου 20 του Ν. 4067/2012), προκειμένου να μην επιτρέψει τη δημιουργία ράμπας για την πρόσβαση ΑμεΑ και εμποδιζόμενων ατόμων σε υφιστάμενα κτίρια.

Με το άρθρο 111 του Ν. 4759/2020 τροποποιείται η παράγραφος 4 του άρθρου 20 του Ν. 4067/2012 και προβλέπεται ότι είναι δυνατή, εκτός της ρυμοτομικής γραμμής, η τοποθέτηση κινητών ή προσωρινών κατασκευών, για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας ΑμεΑ και εμποδιζόμενων ατόμων, μετά από αιτιολογημένη έγκριση της οικείας Περιφερειακής Επιτροπής Προσβασιμότητας, που εκδίδεται μετά από τη σύμφωνη γνώμη του οικείου δήμου.

- Ο Συνήγορος είχε επισημάνει στην Ειδική έκθεσή του, με θέμα την «Επιχειρηματική Δράση και Προστασία του Περιβάλλοντος» (2016), ότι αποτελεί πρόβλημα στην αδειοδότηση και την ενιαία καταγραφή των βιομηχανικών – βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, η διαφορετική κατάταξή τους ανάλογα με το βαθμό όχλησης σε Χαμηλή, Μέση, Υψηλή όχληση, σύμφωνα με τα πολεοδομική νομοθεσία, αλλά σε Α (Α1 και Α2) και Β κατηγορία, σύμφωνα με την περιβαλλοντική νομοθεσία. Επιπλέον, κατατάσσονται κατά αύξοντα Κωδικό Αριθμό Δραστηριότητας (Κ.Α.Δ.).

Με το άρθρο 13 (Βιομηχανικές δραστηριότητες) του Ν. 4635/2019 καταργήθηκε κάθε αναφορά στην κείμενη νομοθεσία σε υψηλή, μέση και χαμηλή όχληση, και εφεξής νοείται ως αναφορά στις κατηγορίες Α1, Α2 και Β, αντίστοιχα, της περιβαλλοντικής κατάταξης. Με τον τρόπο αυτό, ρυθμίστηκε η αντιστοίχιση των χρήσεων της πολεοδομικών διαταγμάτων με τις κατηγορίες δραστηριοτήτων για την περιβαλλοντική αδειοδότηση.

180. Ετήσια Έκθεση 2019, σελ. 168 επ.

Επίσης, στο άρθρο 45 του ως άνω Ν. 4759/2020, προβλέπεται η έκδοση Υπουργικής απόφασης, με την οποία θα αντιστοιχίζονται οι χρήσεις γης με τους Κωδικούς Αριθμούς Δραστηριότητας (Κ.Α.Δ.) και η αντιστοίχισή τους με τις κατηγορίες δραστηριοτήτων για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, καθώς και με κατηγορίες χρήσεων γης που προβλέπονται από παλαιότερες διατάξεις και έχουν καθοριστεί από ισχύοντα πολεοδομικά σχέδια.

1.10. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

- **Προτάθηκε** στο Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ. η πρόβλεψη πρωτοκόλλου για τη μεταχείριση ανηλίκων που έρχονται σε επαφή με την Αστυνομία, υπό οποιαδήποτε ιδιότητα.
- **Προτάθηκε** η λήψη μέτρων στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου, προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα των ανήλικων κρατουμένων στη σωματική και την ψυχική υγεία, την εκπαίδευση και στην ψυχαγωγία, κατά την περίοδο του κορονοϊού. Ειδικότερα, ο Συνήγορος **πρότεινε** τη συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω του συστήματος εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, την παροχή εναλλακτικών επιλογών ψυχαγωγίας, τη διεύρυνση κατά το δυνατό του ηλεκτρονικού επισκεπτηρίου, την εντατικοποίηση της συνεργασίας με το ψυχοκοινωνικό κλιμάκιο του καταστήματος.

1.11. Υπουργείο Υγείας

- **Προτάθηκε** η αποστολή σαφών κατευθύνσεων και οδηγιών σε όλους τους δημόσιους φορείς και υπηρεσίες παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ώστε να εφαρμοστεί η ισχύουσα νομοθεσία, που προβλέπει ρητά δωρεάν πρόσβαση όλων των ανηλίκων στις υπηρεσίες αυτές¹⁸¹, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη προϋπόθεση. Η πρόταση διατυπώθηκε, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόβλεψη απόδοσης Π.Α.Α.Υ.Π.Α.¹⁸² δεν καλύπτει πολλές κατηγορίες αλλοδαπών ανηλίκων (λ.χ. εκείνους που αναμένουν την υποβολή αίτησης ασύλου, ασυνόδευτους με απόρριψη αιτήματος ασύλου που παραμένουν υπό την προστασία της χώρας), ενώ το σύστημα χορήγησης Α.Μ.Κ.Α.¹⁸³, συνδεδεμένο πλέον αποκλειστικά με την απασχόληση του δικαιούχου, δημιουργεί

181. Άρθ. 33 Ν. 4368/2014.

182. Προσωρινός Αριθμός Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού.

183. Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης.

πρόσθετα κενά για ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες ανηλίκων, όπως αλλοδαπά παιδιά με νόμιμη διαμονή, αλλά με μη ενήμερους ασφαλιστικά γονείς, Ρομά, κ.ά. (πρόταση και προς Υπουργεία Μετανάστευσης και Ασύλου και Εργασίας).

- **Προτάθηκε** η αποστολή από τον Ε.Ο.Δ.Υ., σε όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, οδηγιών σχετικά με τη σκοπιμότητα ή/και αναγκαιότητα διενέργειας τεστ κορονοϊού, ως προϋπόθεση για την τοποθέτηση ασυνόδευτου ανηλίκου σε ξενώνα. Ζητήθηκε εξάλλου, σε καταφατική περίπτωση, η διασφάλιση της απρόσκοπτης πρόσβασης στις κατά τόπους αρμόδιες ιατρικές μονάδες, με αντίστοιχη ενημέρωση των δομών φιλοξενίας εκ μέρους της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων.
- **Προτάθηκε** στην Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας Δικαιωμάτων Ληπτών Υπηρεσιών Υγείας (Ν. 4368/2016, αρ. 59) του Υπουργείου Υγείας, να διασφαλιστεί η εξειδικευμένη και εξατομικευμένη αντιμετώπιση των παιδιών με Δ.Α.Φ. στο πεδίο της υγείας.

1.12. Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στα Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Οικονομικών) να εξετασθεί η δυνατότητα επέκτασης της παροχής δωρεάν μετακίνησης των παιδιών έως 18 ετών εν γένει ή/και τη δυνατότητα σύνδεσης της δωρεάν μετακίνησης ανηλίκων με την οικογενειακή κατάστασή τους ειδικότερα (π.χ. με την επίδειξη κάρτας ανεργίας του γονέα ή σχετικής βεβαίωσης).
- **Προτάθηκε** η δωρεάν διέλευση ανέργων από τους σταθμούς διοδίων της εταιρείας «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε.» χωρίς την προϋπόθεση κυριότητας του οχήματος από τον άνεργο.
- **Προτάθηκε** η εναρμόνιση με τον υπ' αριθμ. 261/2004 Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του άρθρου 61 της από 13.04.2020 Π.Ν.Π., η οποία προβλέπει ότι, για το χρονικό διάστημα από τις 25.02.2020 έως τις 30.09.2020, κατά παρέκκλιση των κείμενων διατάξεων, απαιτήσεις επιστροφής του αντιτίμου αεροπορικών εισιτηρίων προς επιβάτες, λόγω ματαιώσεων πτήσεων, εφόσον προβλέπονται από την ενωσιακή ή εθνική νομοθεσία, ικανοποιούνται με την παροχή προς τους δικαιούχους πιστωτικού σημειώματος, ίσης αξίας με το αντίτιμο του εισιτηρίου της ματαιωθείσας πτήσης.
- **Προτάθηκε** να ρυθμιστεί το ζήτημα της, ατελούς ή μειωμένου τέλους, διέλευσης ΑμεΑ από σταθμούς διοδίων των οδικών αξόνων με Σ.Δ.Ι.Τ.

1.13. Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

- Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και προς το Υπουργείο Οικονομικών), η αναμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου (άρθρο 5 Ν. 4324/2015) που διέπει την επιβολή του ανταποδοτικού τέλους υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε., ούτως ώστε να διασφαλίζεται η ανταποδοτικότητα στις περιπτώσεις πλημμελούς παροχής των ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών ή μη χρήσης τους από τους υπόχρεους, καθώς και η ίση φορολογική μεταχείριση των υπόχρεων που καταβάλλουν το τέλος πολλαπλώς, λόγω περισσότερων παροχών ηλεκτρικού ρεύματος. Επίσης, ζητήθηκε να ενεργοποιηθεί η διάταξη που προβλέπει την εξαίρεση καταναλωτών, οι οποίοι ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού και να εξεταστεί το ενδεχόμενο καταβολής μειωμένου τέλους ή και εξαίρεσης από την καταβολή του τέλους ατόμων με αναπηρία, τα οποία, λόγω της πάθησής τους, κάνουν περιορισμένη χρήση των υπηρεσιών ραδιοτηλεόρασης (π.χ. τυφλότητα, προβλήματα ακοής κ.λπ.).

2. Παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί Σχεδίων Νόμου

2.1. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Ρυθμίσεις σωφρονιστικής νομοθεσίας, διατάξεις για το Ταμείο Προνοίας Απασχολουμένων στα Σώματα Ασφαλείας και λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου» (Ν. 4760/2020)

Επικαλούμενος και την ειδική αρμοδιότητά του, κατά το Ν. 4228/2014, ο Συνήγορος απέστειλε στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη και στην οικεία Διαρκή Κοινοβουλευτική Επιτροπή, παρατηρήσεις¹⁸⁴ επί του νομοσχεδίου, τα κύρια σημεία των οποίων έχουν ως εξής.

184. <https://www.synigoros.gr/resources/151220-epistolh-swfronistiko-nomosxedio.pdf>

Δικαίωμα στην υγεία:

- Ορθή η τροποποίηση του άρθρου 27 §3 ΣωφρΚ για επίσκεψη νοσηλευτών στα καταστήματα κράτησης, με κάλυψη της δαπάνης από το δημόσιο. Προτείνεται να περιληφθούν και δαπάνες για ιατρικές πράξεις, όταν το κατάστημα αδυνατεί να εξασφαλίσει ιατρό της απαιτούμενης ειδικότητας.
- Ορθή η τροποποίηση του άρθρου 30 §§1 – 2 για διαβαθμισμένη αντιμετώπιση των περιστατικών ασθενείας, και ιδίως μεταγωγή σε ειδική θεραπευτική ή ψυχιατρική μονάδα του πλησιέστερου νοσοκομείου.
- Ορθή η τροποποίηση του άρθρου 16 Ν. 4509/2017 για μεταφορά κρατουμένων από ειδικά εκπαιδευμένους νοσηλευτές, με κατάλληλο όχημα και συνοδεία ιατρού. Προτείνεται να επεκταθεί και στην ακούσια ψυχιατρική νοσηλεία.

Δικαίωμα στην άδεια:

- Η τροποποίηση των προϋποθέσεων χορήγησης αδειών, ανατρέπει δυσανάλογα το συσχετισμό ανάμεσα στο χρόνο έκτισης, και το δικαίωμα υποβολής αίτησης για άδεια, καθώς και τη διάρκειά της. Ο Συνήγορος δεν θεωρεί το εκτιθέν τμήμα της ποινής ασφαλές κριτήριο για τη χορήγηση άδειας ή για την αποτροπή παραβίασης των όρων αυτής.
- Προκειμένου να σχηματίσει ακριβή εικόνα του φαινομένου παραβίασης των όρων άδειας ή μη επιστροφής μετά τη λήξη της, ο Συνήγορος διατύπωσε σχετικό ερώτημα προς όλα τα καταστήματα κράτησης. Από τις απαντήσεις προέκυψε ότι κατά την περίοδο 2015 – 2020 οι όροι τηρήθηκαν σε ποσοστό 98%, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό παραβίασης ανά κατάστημα είναι μόλις 4% επί του συνόλου των αδειών, και απαντάται μόνο στο 6% των καταστημάτων. Τα ευρήματα αυτά ανατρέπουν τον ισχυρισμό της αιτιολογικής έκθεσης περί αυξανόμενων περιστατικών παραβίασης.

Αγροτικά καταστήματα κράτησης:

- Προσ απαιτούμενο κάθε νομοθετικής παρέμβασης, αποτελεί η εκτίμηση της επάρκειας του αριθμού κρατουμένων που πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις, ώστε να μην ελλοχεύει κίνδυνος συρρίκνωσης και εγκατάλειψης των αγροτικών καταστημάτων.
- Η απαγόρευση μεταγωγής κρατουμένων σε αγροτικά καταστήματα, με κριτήριο το αδίκημα για το οποίο έχουν καταδικασθεί, αντιβαίνει στη γενική αρχή της ισότητας στη μεταχείριση των κρατουμένων (άρθρο 3 ΣωφρΚ).

Δικαίωμα στην κοινωνική επανένταξη:

- Ορθή η πρόβλεψη για ενίσχυση του Ν.Π.Ι.Δ. «Επάνοδος». Ωστόσο, η υποστήριξη της επανένταξης δεν μπορεί να περιορίζεται σε οργανωτικές ρυθμίσεις, ούτε να καλύπτει μόνο το στάδιο μετά την αποφυλάκιση.
- Ανασταλτικοί παράγοντες στην προώθηση της επανένταξης, παραμένουν τα εργασιακά κωλύματα λόγω ποινικής καταδίκης και η αναστολή του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας (άρθρο 98 §1 Ν. 4623/2019).

Οργάνωση και λειτουργία του Σώματος Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης και της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής:

- Για την άσκηση της αρμοδιότητας του υγειονομικού επιθεωρητή να κρίνει την ολοκλήρωση της νοσηλείας κρατούμενου και την επιστροφή του στο κατάστημα κράτησης (τροποποίηση άρθρου 2 §1 Ν. 3090/2002), θα ήταν ασφαλέστερο να τεθούν προϋποθέσεις.
- Η αρμοδιότητα του Σ.Ε.Ε.Κ.Κ. για «εισήγηση προς τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής επί πειθαρχικών παραπτωμάτων ... του αστυνομικού προσωπικού που υπηρετεί με απόσπαση στα Καταστήματα Κράτησης», δεν συνδυάζεται με αντίστοιχη πειθαρχική αρμοδιότητα του Γενικού Γραμματέα.
- Για τις νέες οργανικές θέσεις της Γενικής Γραμματείας, ο Συνήγορος προτείνει τον προσδιορισμό επιστημονικών ειδικοτήτων.

Κατάργηση προστατευτικής φύλαξης ασυνόδευτων ανηλίκων:

- Ιδιαίτερα θετική η κατάργηση της προστατευτικής φύλαξης, καθώς αντικαθιστά τη στέρηση ελευθερίας, με παραπομπή σε κατάλληλο προστατευτικό πλαίσιο, όπως ζητούσε πάγια ο Συνήγορος.
- Ωστόσο δεν καλύπτονται ασυνόδευτοι που συλλαμβάνονται ως παράνομα διαμένοντες. Ο Συνήγορος προτείνει τη γενικότερη απαγόρευση της στέρησης ελευθερίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, είτε λόγω έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων, είτε λόγω έλλειψης ασφαλούς/γνωστής διαμονής.

Μετά την αποστολή των σχολίων του Συνηγόρου, το νομοσχέδιο ψηφίστηκε με τροποποιήσεις σε δύο κρίσιμα σημεία: στις προϋποθέσεις χορήγησης άδειας (άρθρο 55 §1 περίπτ. 1 – 2 ΣωφρΚ, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 §4 Ν. 4760/2020) και μεταγωγής σε αγροτικά καταστήματα κράτησης (άρθρο 41 §1 Ν. 4356/2015 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 Ν. 4760/2020), ορισμένα από τα κατά περίπτωση όρια εκτιθείσης ποινής μεταβλήθηκαν επί το ευμενέστερο.

2.2. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου «Βελτίωση μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις» (Ν. 4686/2020)¹⁸⁵

Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου δέχτηκε δύο σημαντικές παρατηρήσεις που ο Συνήγορος, με βάση την πολυετή εμπειρία του σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου, υπέβαλε ήδη επί του σχεδίου τροποποιήσεων του πλαισίου διεθνούς προστασίας που είχε τεθεί σε δημόσια διαβούλευση τον Απρίλιο 2020: α') τον περιορισμό της νομικής συνδρομής, που περιόριζε στην πράξη το δικαίωμα σε πραγματική και αποτελεσματική προσφυγή και β') την παράλειψη προσωπικής συνέντευξης, σε περίπτωση που ο αιτών άσυλο δεν επιθυμούσε να διενεργηθεί στην επίσημη γλώσσα της χώρας καταγωγής του. Το κατατεθέν νομοσχέδιο δεν συμπεριέλαβε τις ρυθμίσεις αυτές, που ήταν προβληματικές από πλευράς ενωσι-ακού δικαίου (Οδηγία 2013/32/ΕΕ).

Ο Συνήγορος, με σχετικό υπόμνημα προς τη Βουλή των Ελλήνων, υπέβαλε στη συνέχεια μια σειρά από παρατηρήσεις για το περιεχόμενο της νομοθετικής πρωτοβουλίας¹⁸⁶.

Στα θετικά σημεία, καταγράφηκαν κυρίως οι τροποποιήσεις του Κώδικα Μετανάστευσης (Ν. 4251/2014, άρθρ. 32 επόμενα του κατατεθέντος), από πλευράς ενοποίησης των προϋποθέσεων υπαγωγής δικαιούχων διαφόρων κατηγοριών αδειών διαμονής και απλούστευσης διαφόρων διαδικασιών εισόδου στη χώρα. Δύο ρυθμίσεις του Κώδικα Μετανάστευσης αποτελούσαν και προτάσεις του Συνηγόρου: ειδική βεβαίωση νόμιμης διαμονής σε όσους αποφυλακίζονται με περιοριστικούς όρους (άρ. 38), πρόσβαση των μελών οικογένειας υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας κατά την έκδοση της αρχικής άδειας διαμονής για οικογενειακή επανένωση (άρ. 39).

Στα προβληματικά σημεία του κατατεθέντος σχεδίου, ο Συνήγορος επισήμανε ιδίως τα εξής από πλευράς σεβασμού βασικών εγγυήσεων για τους αιτούντες άσυλο (τροποποιήσεις του Ν. 4636/2019):

- Η κράτηση επί ενδίκων μέσων δεν αναστέλλεται, αντίθετα προβλέπεται ρητά

185. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.655261>.

186. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.655261>.

(άρ. 20 παρ. 2), επιφέροντας περαιτέρω μείωση των εγγυήσεων του δικαιώματος προσωπικής ελευθερίας.

- Παρέμεινε η δυνατότητα παράτασης της κράτησης ανηλίκων λόγω αδυναμίας έγκαιρης παραπομπής τους σε κατάλληλο χώρο φιλοξενίας (η κατάργησή της συμπεριλαμβανόταν στο άρ. 3 του σχεδίου της διαβούλευσης, αλλά απαλείφθηκε στο κατατεθέν), ενώ η στέρηση της ελευθερίας των ανηλίκων είναι αντίθετη με την προτεραιοποίηση του συμφέροντος του παιδιού κατά τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρ. 3 Ν. 2101/1992).
- Η προστασία της ευαλωτότητας εμφανίζεται μειωμένη, σε σχέση με το ισχύον δίκαιο (άρ. 2 παρ. 3 εδάφιο τελευταίο και παρ. 6) διότι έχει ως μόνη συνέπεια την άμεση κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών υποδοχής των ευάλωτων ατόμων, και όχι πλέον και την, κατ' απόλυτη προτεραιότητα, εξέταση της αίτησής τους, από την οποία εξαρτάται η πρόσβαση σε στοιχειώδεις υπηρεσίες. Επίσης στο κατατεθέν σχέδιο νόμου δεν προτείνεται πλέον η εξαίρεση των ευάλωτων προσώπων από την ταχύρρυθμη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος διεθνούς προστασίας (άρ. 15). Ως προς τις ευάλωτες ομάδες, στις οποίες περιλαμβάνονται τα θύματα σεξουαλικής ή άλλου είδους βίας, ο Συνήγορος πρότείνει να υπάρξει ρητή αναφορά και στα θύματα βίας λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου (άρ. 2 παρ. 3).
- Το τεκμήριο σιωπηρής ανάκλησης αιτήσεων (άρ. 11 παρ. 3) ενεργοποιείται σε περίπτωση παραβίασης καθήκοντος συνεργασίας, ρύθμιση που αποσκοπεί στη μείωση του διοικητικού βάρους, ενέχει ωστόσο τον κίνδυνο αποκλεισμού από τη διαδικασία ασύλου ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας.
- Η επίδοση με ηλεκτρονικό τρόπο αποφάσεων στους αιτούντες άσυλο (αρ. 14) θα πρέπει να διασφαλίζει ότι ο παραλήπτης πράγματι έλαβε γνώση.

Τέλος, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η αναστροφή του κανόνα για την, κατ' εξαίρεση, διοικητική κράτηση των πολιτών τρίτων χωρών που υπόκεινται σε διαδικασίες επιστροφής, εφόσον δεν αρκεί η εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων (άρ. 50, τροποποίηση του άρ. 30 Ν. 3907/11), είναι αντίθετη με την πρόβλεψη της Οδηγίας Επιστροφών (άρ. 15 Οδηγίας 2008/115/ΕΚ).

2.3. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Εκσυγχρονισμός Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις» (Ν. 4759/2020)¹⁸⁷

Ο Συνήγορος επεσήμανε ότι η ανεπαρκής κωδικοποίηση, ο κατακερματισμός και η έλλειψη συστηματοποίησης των διατάξεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, δημιουργεί προβλήματα κατά την εφαρμογή της, κατά τη βελτίωση της απόδοσης των διοικητικών μηχανισμών και, εν τέλει, προσδίδει αρνητικό αποτύπωμα στην οικονομική δραστηριότητα.

Ως προς την περιβαλλοντική αδειοδότηση, τονίστηκε ότι είναι αναγκαία η επίσπευση και η απλοποίηση των διαδικασιών, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα πραγματικά φιλικό επενδυτικό περιβάλλον στη χώρα. Ωστόσο, οι διαδικασίες θα πρέπει αφενός να αποσκοπούν στην ισορρόπηση μεταξύ οικονομικής δραστηριότητας και περιβαλλοντικής προστασίας και αφετέρου να βασίζονται στο ενωσιακό δίκαιο και στη νομολογία. Συγκεκριμένα, η Αρχή έθεσε επιφυλάξεις για την ορθότητα της αύξησης της διάρκειας ισχύος των Αποφάσεων Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.) από δέκα (10) σε δεκαπέντε (15) χρόνια, υπογραμμίζοντας ότι, σύμφωνα και με τις διεθνείς τάσεις, η μικρότερη διάρκεια των Α.Ε.Π.Ο. εξυπηρετεί τόσο την έγκαιρη προσαρμογή σε νέα δεδομένα (τεχνολογικά και πραγματικές καταστάσεις), όσο και τον αποτελεσματικότερο έλεγχο. Επίσης, η μείωση κατά πέντε (5) εργάσιμες ημέρες του χρονικού διαστήματος ελέγχου πληρότητας των φακέλων των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.), θα έπρεπε να είχε προσεγγιστεί υπό το πρίσμα της χρόνιας υποστελέχωσης των αρμοδίων υπηρεσιών, η οποία καθιστά εξαιρετικά αμφίβολη τη σωστή διεκπεραίωση του έργου τους εντός στενών προθεσμιών. Επιπλέον, τα “τεκμήρια θετικής γνώμης” που δημιουργεί η παρέλευση της αποκλειστικής προθεσμίας για την πληρότητα του φακέλου των Μ.Π.Ε., δεν εξυπηρετούν την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά ούτε και την ασφάλεια των επενδύσεων. Ακολούθως, εξέφρασε τις επιφυλάξεις της ως προς το βαθμό που η προβλεπόμενη δημόσια διαβούλευση, μέσω του Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου, συνάδει με τις προβλέψεις της Σύμβασης του Άαρχους, αλλά και τη διαμορφωμένη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

187. <https://www.synigoros.gr/resources/20200504-sxolia-epi-nomosx-eksychr-perival-nomot.pdf>.

Όσον αφορά στην προστασία των δασών, ήδη από το 2017 η Αρχή είχε αναδείξει ότι οι οικιστικές πυκνώσεις αποτελούν ανεπίτρεπτη από το Σύνταγμα μεταβολή του προορισμού των δασών (άρθρο 24 παρ. 1 Συντ.), μέσω της απλής αποτύπωσης της αυθαίρετης οικοδόμησης οικιών και ανοχής των ανεξέλεγκτων οικισμών εντός δασών ή δασικών εκτάσεων. Με τη διατήρηση των προβλέψεων για τις οικιστικές πυκνώσεις, έστω και εάν πλέον αυτές θα αποτυπώνονται στους δασικούς χάρτες, υφίσταται και πάλι σύγκρουση με το Σύνταγμα, καθώς στην πραγματικότητα προωθείται επί της ουσίας η αλλαγή της χρήσης των δασών και των δασικών εκτάσεων για οικιστικούς σκοπούς. Επίσης, επισήμανε ότι η προβλεπόμενη εξαίρεση από την κατεδάφιση, για αόριστο χρονικό διάστημα, αποτελεί, κατ' ουσίαν, πρακτική αλλαγής χρήσης των δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων.

Ως προς την εγκατάσταση βιοτεχνιών – βιομηχανιών σε εκτάσεις, για τις οποίες δεν υπάρχει χαρακτηρισμός με βάση το άρθρο 14 του Ν. 998/1979, με έγγραφο πληροφοριακού χαρακτήρα, η Αρχή έκρινε ότι τίθενται ζητήματα νομιμότητας. Κατέληξε δε, ότι για τις δασικές εκτάσεις που έχουν παραχωρηθεί – απαλλοτριωθεί για άλλες χρήσεις, είναι αναγκαίο να εξετάζεται, με βάση τους κανόνες της δασικής επιστήμης, ο χαρακτήρας που έχουν σήμερα και εάν η απώλεια του δασικού χαρακτήρα αυτών, είναι σύμφωνη με το σκοπό της παραχώρησης.

Για τα ζητήματα διαχείρισης αποβλήτων, ο Συνήγορος επισήμανε ότι το εξαιρετικά «έκτακτο» μέτρο της κήρυξης της πόλης σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και, ως εκ τούτου, της δυνατότητας μεταφοράς των απορριμμάτων σε άλλο Χ.Υ.Τ.Α., τείνει να γίνει μόνιμο και να αποτελέσει μια στρεβλή μέθοδο διαχείρισης των απορριμμάτων. Ως προς την υποχρεωτική διαχείριση των βιοαποβλήτων με ανακύκλωση και χωριστή διαλογή μέχρι το 2022, τίθενται σοβαρά ζητήματα υλοποίησής της, δεδομένου ότι τα υφιστάμενα ποσοστά ανακύκλωσης υπολείπονται κατά πολύ από τους στόχους που ήδη έχουν τεθεί. Τέλος, η διάταξη με την οποία επιτρέπεται η προσωρινή λειτουργία, έως και πέντε έτη, των Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων, κρίνεται ότι υποκαθιστά τους εγκεκριμένους Περιφερειακούς Σχεδιασμούς Διαχείρισης Αποβλήτων, ενώ η αλλαγή των φορέων διαχείρισης των αποβλήτων για μια ακόμη φορά, ειδικά στις νησιωτικές περιφέρειες, ενδεχομένως επιφέρει εκ νέου καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων.

2.4. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών «Τροποποίηση Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα ... ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης...» (Ν. 4735/2020)¹⁸⁸

Τα κύρια σημεία των παρατηρήσεων του Συνηγόρου έχουν ως εξής:

Πολιτογράφηση:

- Με την εισαγωγή τεστ γνώσεων γίνεται ένα βήμα αποδέσμευσης από υποκειμενικές προσεγγίσεις. Καθώς όμως διατηρείται η εκτίμηση της πολιτικής και οικονομικής ένταξης βάσει συνέντευξης, δεν αναμένεται να επιτευχθεί σημαντική μείωση του χρόνου αναμονής.
- Δεν αιτιολογείται η ανάθεση της συνέντευξης αποκλειστικά σε υπαλλήλους του Υπουργείου, χωρίς τη συμμετοχή ενός τουλάχιστον εξωυπηρεσιακού μέλους, όπως εκείνα που προβλέπονταν (Ν. 3284/2004, 3838/2010, 4456/2017) στις καταργούμενες επιτροπές.
- Στη διάταξη περί συνεκτίμησης «λόγων εθνικής ασφάλειας» πρέπει να προστεθεί διευκρίνιση «στο πρόσωπο του αιτούντα», ώστε να αποφεύγονται διακρίσεις με βάση την υπαγωγή σε ευρύτερες κατηγορίες (θρησκεία, καταγωγή, κ.λπ.).

Διαπίστωση (καθορισμός) ιθαγένειας:

- Με την τροποποίηση του άρθρου 26 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, περιορίζεται το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας καθορισμού, καθώς απαριθμούνται αποκλειστικά συγκεκριμένοι τρόποι κτήσης, και εξαιρούνται οι περιπτώσεις των άρθρων 1 – 4 Κ.Ε.Ι. (κτήση ιθαγένειας από απώτερο πρόγονο, από αναγνώριση ή από υιοθεσία), παρά το γεγονός ότι αποτελούν την πλειονότητα των πραγματικών περιπτώσεων καθορισμού. Οι περιπτώσεις αυτές περιέχονται σε διαδικαστικό κενό, όπως συνέβαινε προ του Ν. 4604/2019.
- Η κατάργηση διαδικαστικών εγγυήσεων του άρθρου 26, ιδίως σε σχέση με τα

188. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.702807>.

προβλεπόμενα δικαιολογητικά, ενδέχεται να δημιουργήσει ζητήματα χρηστής διοίκησης, σύγκυση αρμοδιοτήτων, δυσλειτουργίες και καθυστερήσεις.

- Παραμένει αρρυθμιστο (μετά την κατάργηση του άρθρου 46 Ν. 4604/2019 με το άρθρο 40 Ν. 4674/2020) το χρονίζον πρόβλημα του καθορισμού ιθαγένειας των ανιθαγενών Ρομά, οι οποίοι, ελλείψει δικαιολογητικών, αδυνατούν να υπαχθούν στη γενική διαδικασία της απόδειξης ανιθαγένειας.

Αμφισβήτηση ιθαγένειας:

- Η νέα ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η διαδικασία αμφισβήτησης ιθαγένειας δεν εφαρμόζεται «όταν υφίσταται λόγος ανάκλησης απόφασης κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας λόγω μη συνδρομής των νόμιμων προϋποθέσεων για την έκδοσή της», παρακωλύει την επανεξέταση περιπτώσεων, στις οποίες η μη συνδρομή των νόμιμων προϋποθέσεων οφείλεται σε λάθος της διοίκησης, καθώς και όταν η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας έχει τελεστεί σε βάθος δεκαετιών. Υπενθυμίζεται ότι πάγια νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας και γνωμοδοτήσεις του Συμβουλίου Ιθαγένειας προστατεύουν όποιον κατέχει επί σειρά ετών καλόπιστα την ελληνική ιθαγένεια.
- Η παραπομπή των ζητημάτων διαπίστωσης ανιθαγένειας στο Συμβούλιο Ιθαγένειας, αποτελεί θετική εξέλιξη, πλην όμως ανεπαρκή, ενόσω εξακολουθεί να παραμένει απροσδιόριστη η διαδικασία χορήγησης καθεστώτος ανιθαγενούς, με δεδομένο ότι δεν έχει κυρωθεί από την Ελλάδα η «Συνθήκη του Ο.Η.Ε. για τη Μείωση της Ανιθαγένειας» του 1961.

Επίσης, ο Συνήγορος υπέβαλε παρατηρήσεις επί του άρθρου 43 (Υπηρεσίες Δήμου - Υ.ΔΟΜ.) στη Διαρκή Κοινοβουλευτική Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης.

Ειδικότερα, σημείωσε ότι με το άρθρο αυτό επιδιώκεται η επίλυση του ζητήματος της στελέχωσης των Υ.ΔΟΜ. με την τροποποίηση του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας των Δήμων. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι μεγάλος αριθμός Δήμων δεν θα μπορέσει, με το υφιστάμενο προσωπικό, να στελεχώσει άμεσα τις Υ.ΔΟΜ., προκειμένου να καταστεί εφικτή η λειτουργία τους σε επίπεδο τμήματος, ενώ εξέφρασε τις επιφυλάξεις της ως προς την λειτουργικότητα της άσκησης των αρμοδιοτήτων των Υ.ΔΟΜ., κατά το άρθρο 99 του Ν. 3852/2010, όταν δεν επιτυγχάνεται η ως άνω ελάχιστη στελέχωση. Σχετικά με την προσμέτρηση του προσωπικού της Ε.Ε.Τ.Α.Α. και των Αναπτυξιακών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην στελέχωση των Υ.ΔΟΜ., επισήμανε ότι, λόγω της πρόσφατης σύστασής τους (άρθρ. 2 του Ν. 4674/2020) απαιτείται χρόνος για την δική τους επαρκή στελέχωση. Τέλος, προκειμένου να μη δημιουργείται σύγκυση σχετικά με την άσκηση των αρμοδιο-

τήτων τόσο της νέας δομής των Παρατηρητηρίων Δομημένου Περιβάλλοντος, τα οποία δεν έχουν μέχρι σήμερα στελεχωθεί, όσο και των Υ.ΔΟΜ., οι οποίες εξακολουθούν να ασκούν τις αρμοδιότητες που είχαν μέχρι τη δημοσίευση του Ν. 4495/2017¹⁸⁹, επιβάλλεται η λήψη οριστικών αποφάσεων και η συνεννόηση μεταξύ των συναρμόδιων Υπουργείων αναφορικά με τις αρμοδιότητες και τη στελέχωσή τους.

2.5. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Επίδομα γέννησης και λοιπές διατάξεις» (Ν. 4659/2020)

Ο Συνήγορος του Πολίτη, με επιστολή του προς το Υπουργείο Εργασίας, διατύπωσε παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου σχετικά με το επίδομα γέννησης, οι σημαντικότερες των οποίων καταγράφονται στη συνέχεια:

Προτάθηκε να αποσαφηνιστεί ότι δικαιούχος του επιδόματος αυτού είναι το πρόσωπο που ασκεί την επιμέλεια του νεογνού, και όχι μόνο η μητέρα.

Εκφράστηκε ο προβληματισμός του Συνηγόρου ως προς την προϋπόθεση της συμπλήρωσης δώδεκα ετών νόμιμης και αδιάλειπτης διαμονής του δικαιούχου στη χώρα, αντί των πέντε που προβλέπονταν με την προηγούμενη νομοθεσία¹⁹⁰, αν και με τη συμπλήρωση της πενταετίας ο αλλοδαπός δύναται, με τη συνδρομή και λοιπών προϋποθέσεων, να αποκτά την ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος, οπότε δικαιούται¹⁹¹ ίσης μεταχείρισης με τους ημεδαπούς σε ό,τι αφορά στην κοινωνική ασφάλιση, την κοινωνική αρωγή και την κοινωνική προστασία. Επισημάνθηκε εξάλλου, υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η πιθανολογούμενη αρνητική επίπτωση του περιορισμού αυτού στην παιδική φτώχεια και στον δείκτη κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Προτάθηκε επίσης από τον Συνήγορο, με στόχο την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας και την υποστήριξη της οικογένειας, η επέκταση στο επίδομα παιδιού: α) της προτεινόμενης απαλλαγής του επιδόματος γέννησης από φόρο, εισφορά, τέλος ή κράτηση υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου, συμπεριλαμβανομένης της εισφοράς αλληλεγγύης, και β) του προβλεπόμενου ακατάσχετου.

189. ΥΠΕΝ Εγκύκλιος 1/16.11.2017.

190. Ν. 4512/2018.

191. Άρθ. 11 Οδηγίας 2003/109/ΕΚ.

Σε ό,τι αφορά στην εισαγωγή της προϋπόθεσης εγγραφής σε σχολείο και πραγματικής φοίτησης του παιδιού (αποδεικνυόμενης μέσω του αριθμού απουσιών) για τη χορήγηση του επιδόματος τέκνου, η Αρχή πρότεινε, με στόχο την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής, τη συμπλήρωση της διάταξης, ώστε να περιλαμβάνεται και η φοίτηση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, παρά το γεγονός ότι δεν προβλεπόταν στη βαθμίδα αυτή η επανάληψη της τάξης λόγω μεγάλου αριθμού απουσιών. Προτάθηκε ωστόσο να εξεταστούν και τυχόν εξαιρέσεις, για λόγους μη αναγόμενους σε ευθύνη των κηδεμόνων.

Ως προς τις ρυθμίσεις για τα επιδόματα στέγασης, ο Συνήγορος εισηγήθηκε την εισαγωγή πρόβλεψης, σύμφωνα με την οποία από το εισόδημα αναφοράς για το Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης (Κ.Ε.Α.) ή το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα θα εξαιρείται – εκτός του επιδόματος στέγασης – και το επίδομα στεγαστικής συνδρομής ανασφάλιστων υπερηλίκων.

Προτάθηκε επίσης, με αφορμή το σχέδιο, η τροποποίηση της Κ.Υ.Α. Δ13 οικ. 10747/256/2019, ώστε να μπορεί να καλυφθεί το διάστημα χορήγησης του επιδόματος στέγασης με δύο διαδοχικά μισθωτήρια αντί ενός.

Στο ίδιο πλαίσιο προτάθηκε, ως προς την καταβολή αναδρομικών ποσών Κ.Ε.Α. και επιδόματος στέγασης, σε περίπτωση «αμέλειας υπαλλήλου» των Δήμων ή των Κέντρων Κοινότητας, η διεύρυνση του ρυθμιστικού πεδίου των διατάξεων, ώστε να προβλέπεται δυνατότητα εισήγησης στον Ο.Π.Ε.Κ.Α. για οποιαδήποτε περίπτωση καθυστέρησης έγκρισης ποσών των εν λόγω επιδομάτων, για λόγο αναγόμενο στη σφαίρα ευθύνης της Διοίκησης.

2.6. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων «Αναβάθμιση του σχολείου και άλλες διατάξεις» (Ν. 4692/2020)

Ο Συνήγορος του Πολίτη διατύπωσε σειρά παρατηρήσεων, τόσο επί του αρχικού σχεδίου νόμου, που είχε τεθεί σε δημόσια διαβούλευση το διάστημα 22 Απριλίου – 6 Μαΐου 2020, όσο και, στη συνέχεια, επί του κατατεθέντος τελικά στη Βουλή σχεδίου. Η τοποθέτηση της Αρχής εστιάσθηκε ιδίως στα ακόλουθα σημεία:

Προτάθηκε καταρχάς η ενίσχυση, στον υπό ψήφιση νόμο, των διατάξεων που επιτρέπουν και ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών στις μαθησιακές διαδικασίες και γενικότερα στη λειτουργία του σχολείου, σύμφωνα και με τις επιταγές της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Προτάθηκε, ενδεικτικά, η ουσιαστική συμμετοχή τους στην κατάρτιση του Κανονισμού Λειτουργίας του σχολείου, αλλά και στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, που ρυθμιζόνταν με το σχέδιο.

Ο Συνήγορος υποστήριξε emphaticά ότι η πρόβλεψη για αναγραφή του χαρακτηρισμού της συμπεριφοράς στους απολυτήριους τίτλους, δεν δύναται να λειτουργήσει επανορθωτικά και παιδαγωγικά, αλλά επιδρά στιγματιστικά, με κίνδυνο την πυροδότηση ή την εμπέδωση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς.

Επισημάνθηκε ότι θα ήταν προτιμητέος, προς αποφυγή παρερμηνειών, ο όρος «σύμβουλος εκπαιδευτικός» έναντι του «εκπαιδευτικού εμπιστοσύνης», καθώς και ότι θα ήταν σκόπιμη η πρόβλεψη ειδικών προσόντων και συστηματικής επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς που θα αναλάβουν τον ρόλο αυτόν.

Η Αρχή εισηγήθηκε την πρόβλεψη αντικατάστασης εκπαιδευτικών παράλληλης στήριξης και, ιδίως, Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού, σε περιπτώσεις μακράς απουσίας χωρίς παραίτηση, για προσωπικούς λόγους (π.χ. άδεια κύησης), ώστε να μην μένουν οι μαθητές/τριες χωρίς υποστήριξη.

Τον προβληματισμό του εξέφρασε ο Συνήγορος ως προς την πρόβλεψη υποχρεωτικής εγγραφής/μετεγγραφής μαθητών/τριών εσπερινών ΕΠΑ.Λ. παλαιότερων ετών μόνο σε εσπερινό σχολείο και τη θέσπιση ορίου ηλικίας για την εγγραφή σε ΕΠΑ.Λ. Επισημάνθηκε ότι οι ρυθμίσεις αυτές εισάγουν δυσμενείς περιορισμούς σε βάρος ιδίως ευάλωτων ομάδων, με κίνδυνο αποκλεισμού τους, δεν λαμβάνουν υπόψη πραγματικές ανάγκες (λ.χ. αλλαγή ωρών εργασίας, ζητήματα οικογενειακού και επαγγελματικού προγραμματισμού) και έρχονται σε σύγκρουση με το άρθρ. 28 της Δ.Σ.Δ.Π.

Επανεξέταση ζητήθηκε της ρύθμισης, σύμφωνα με την οποία για την εισαγωγή στα πρότυπα λύκεια θα απαιτείτο συμμετοχή σε εξετάσεις, ακόμη και των μαθητών που ήδη φοιτούσαν σε πρότυπο γυμνάσιο, καθώς η ρύθμιση είχε ανεπιχειρήτως χαρακτήρα, ιδίως ως προς τα παιδιά που ήδη φοιτούσαν στο πρότυπο γυμνάσιο.

Ως προς τις διατάξεις που αφορούν **στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** και, ειδικότερα, το σχετικό με τις **μετεγγραφές φοιτητών** κεφάλαιο, ο Συνήγορος αποτίμησε θετικά την εισαγωγή δύο νέων ρυθμίσεων: α) του ακαδημαϊκού κριτηρίου της “βάσης μετεγγραφής” και β) της δυνατότητας, βάσει συγκεκριμένων προϋποθέσεων, “μετακίνησης” σε άλλα Τμήματα, του ίδιου επιστημονικού πεδίου με εκείνο στο οποίο οι ενδιαφερόμενοι φοιτητές εισήχθησαν.

Για τους δικαιούχους μετεγγραφής με μοριοδότηση, βάσει κοινωνικών και οικονομικών κριτηρίων, θετική αποτιμήθηκε η διεύρυνση των κλιμάκων μοριοδότησης, με βάση την αντίστοιχη διεύρυνση εισοδηματικών ορίων και της ενίσχυσης της μοριοδότησης κοινωνικών κριτηρίων.

Για τις κατ’ εξαίρεση μετεγγραφές, η ενδεικτική αναφορά περιπτώσεων που πληρούν τα κριτήρια των σοβαρών και τεκμηριωμένα εξαιρετικών περιπτώσεων, κινείται στην κατεύθυνση μιας καταρχήν αποτύπωσης και συστηματοποίησης

κριτηρίων, όπως είχε προτείνει κατά το παρελθόν ο Συνήγορος του Πολίτη (βλ. Ετήσια Έκθεση 2018, σελ. 164, 166). Ωστόσο, η Αρχή στο σημείο αυτό, διατύπωσε την επιφύλαξη ως προς το ενδεχόμενο οι περιπτώσεις των κατ' εξαίρεση μετεγγραφών να αποτιμώνται περιοριστικά και όχι ενδεικτικά, από την αρμόδια προς τούτο Επιτροπή εξέτασης των σχετικών αιτημάτων.

Από τις παρατηρήσεις του Συνηγόρου ελήφθησαν υπόψη ιδίως οι ακόλουθες:

- Απαλοιφή των προτάσεων περί ανώτατου ηλικιακού ορίου εγγραφής μαθητών στα ημερήσια ΕΠΑ.Λ. και εγγραφής/μετεγγραφής μαθητών παλαιότερων ετών στα εσπερινά ΕΠΑ.Λ.
- Υιοθέτηση του όρου «σύμβουλος», αντί του «εκπαιδευτικού εμπιστοσύνης».
- Παράλειψη της πρότασης για εισαγωγικές εξετάσεις στο πρότυπο λύκειο, ακόμη και για τους μαθητές πρότυπων γυμνασίων.
- Η διεύρυνση του χρονικού ορίου κατά το οποίο ένα συμβάν που χαρακτηρίζεται ως “σοβαρό και τεκμηριωμένα εξαιρετικό”, λαμβάνει χώρα πριν την υποβολή σχετικού αιτήματος κατ' εξαίρεση μετεγγραφής.

2.7. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Μέτρα ενίσχυσης των εργαζομένων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, κοινωνικοασφαλιστικές διατάξεις και διατάξεις για την ενίσχυση των ανέργων» (Ν. 4756/2020)

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στην παρέμβασή του σχετικά με το περιεχόμενο του σχεδίου νόμου, σημείωσε τα εξής:

- Σε ό,τι αφορά στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (άρθρο 1), θα πρέπει να καθοριστούν με σαφήνεια τα είδη και τα ποσοστά αναπηρίας των παιδιών με ελαφρά αναπηρία που θα γίνονται δεκτά, ώστε να μην υπάρχουν αμφιβολίες για τη δυνατότητα συμμετοχής τους στα σχετικά προγράμματα.
- Σχολιάζοντας το άρθρο 7, επισημάνθηκε ότι είναι απολύτως αναγκαίοι οι πολίτες να δύνανται να επικοινωνούν ηλεκτρονικά με τα Κέντρα Κοινότητας.
- Με αφορμή το άρθρο 10, τονίστηκε ότι θα πρέπει να υπάρξει γενικότερη διάταξη, στην οποία θα προβλέπεται ότι, εφόσον η απώλεια τα τρίμηνης προθεσμίας δεν οφείλεται στην πολίτη, αλλά στον κρατικό μηχανισμό, η αίτηση θα πρέπει να διεκπεριώνεται κανονικά, αφού υποβληθεί αμελλητί μετά την άρση του κρατικού κωλύματος.

- Ο Συνήγορος του Πολίτη εξακολουθεί να ενίσταται στην χρήση του τεκμαρτού εισοδήματος ως κριτηρίου για την χορήγηση προνοιακών επιδομάτων και λοιπών βοηθημάτων, καθώς η κυριότητα ακινήτου, το οποίο ιδιοκατοικείται ή δεν μισθώνεται, ή βρίσκεται σε κακή κατάσταση και δεν μπορεί να ικανοποιηθεί καμία ανάγκη, συχνά καθίσταται λόγος απώλειας πολύτιμων επιδομάτων των ευάλωτων ομάδων, προϋπόθεση που θα έπρεπε να εκλείψει για τους ανωτέρω λόγους.
- Σε ό,τι αφορά στο άρθρο 67, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι εντάσσει στις ακατάσχετες κοινωνικοασφαλιστικές παροχές την ειδική παροχή προστασίας μητρότητας του άρθρου 142 Ν. 3655/2008, όπως άλλωστε η Αρχή είχε ζητήσει, αλλά λείπουν όλες οι υπόλοιπες παροχές προστασίας μητρότητας, όπως η συμπληρωματική παροχή του Ο.Α.Ε.Δ., αλλά και τα επιδόματα μητρότητας του Ε.Φ.Κ.Α.
- Ο Συνήγορος επισήμανε το γεγονός ότι με τις διατάξεις του άρθρου 4 επιτυγχάνεται επιπρόσθετη στήριξη των αστέγων, επικαιροποιείται ο ορισμός του αστέγου, ως ωφελούμενης μονάδας του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, και επεκτείνεται η προνοιακή παροχή σε άτομα που φιλοξενούνται σε Ξενώνες Μεταβατικής Φιλοξενίας και Ξενώνες γυναικών θυμάτων βίας, ρύθμιση που κρίνεται ως εξαιρετικά σημαντική.
- Ο Συνήγορος σημείωσε ότι η μείωση των εισφορών εργοδότη – εργαζομένου υπέρ Ο.Α.Ε.Δ. κατά 3 μονάδες (άρθρο 21) οδηγεί σε μείωση των εσόδων του Ο.Α.Ε.Δ., με συνέπεια την μείωση παροχών και ευεργετημάτων υπέρ της ανεργίας, αλλά και όλων των μέτρων προώθησης της απασχόλησης.
- Επικροτείται η ανάθεση, που προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 46, σε ιδιώτες δικηγόρους και μηχανικούς, εργασιών σχετικών με την κατοχύρωση εμπράγματων δικαιωμάτων του Ο.Α.Ε.Δ. στο Κτηματολόγιο, καθώς θα επιλύσει χρόνια προβλήματα που αντιμετώπισαν δικαιούχοι οικιστές του τέως Ο.Ε.Κ.
- Τέλος, με αφορμή τις ρυθμίσεις του άρθρου 47, σχετικά με εξαιρετικές περιπτώσεις παραχώρησης αδιάθετων και κενών κατοικιών από τον Ο.Α.Ε.Δ., ο Συνήγορος επεσήμανε ότι υπάρχουν οικογένειες και νοικοκυριά που φαίνεται να διαθέτουν κατοικία – ιδίως στις περιφέρειες της χώρας – αλλά οι κατοικίες αυτές είναι ακατάλληλες, με συνέπεια οι οικογένειες αυτές να είναι κατ' ουσία «άστεγες» και ότι η εξέταση τέτοιων περιπτώσεων θα πρέπει να απασχολήσει ισότιμα το Δ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ.

2.8. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών «Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις» (Ν. 4674/2020)

Ο Συνήγορος του Πολίτη στην παρέμβαση του σχετικά με το νομοσχέδιο επεσήμανε τα εξής:

- Η διάταξη του άρθρου 21 παρ. 1, με την οποία παρατείνεται η προθεσμία δήλωσης των μη ηλεκτροδοτούμενων και μη χρησιμοποιούμενων ακινήτων, μέχρι τις 30.6.2020, κρίνεται σκόπιμη στο πλαίσιο της προσπάθειας που καταβάλλεται για την καταγραφή των φορολογουμένων επιφανειών και την τακτοποίηση των οφειλών από τέλη που εισπράττονται μέσω των λογαριασμών της Δ.Ε.Η., ή άλλων παρόχων ηλεκτρικού ρεύματος.
- Επιτυχής, επίσης, θεωρείται η διάταξη του άρθρου 21 παρ. 2, με την οποία προστέθηκε 3^ο παράγραφος στο άρθρο 51 Ν. 4647/2019, σύμφωνα με την οποία αίρονται η διαφορετική φορολογική μεταχείριση των οφειλετών των δήμων και οι προφανείς ανισότητες, καθώς και η απαλοιφή της εξαιρέσης από την ευνοϊκή ρύθμιση, όσων είχαν ζητήσει πιστοποιητικό Τ.Α.Π. Περαιτέρω, επισημάνθηκε ότι το δικαίωμα διόρθωσης του εμβαδού, είτε με διορθωτικές είτε με αρχικές δηλώσεις, πρέπει να δοθεί με ίσους όρους, σε όλους τους ιδιοκτήτες, που, για διάφορους λόγους, έχουν υποβάλει ανακριβείς ή καθόλου δηλώσεις εμβαδών και ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση του Υπουργείου, μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία της 31.03.2020.
- Επισημάνθηκε η αναγκαιότητα να διευκρινιστεί, με την έκδοση εγκυκλίου, η έννοια «της επιφάνειας των ακινήτων», ως κρίσιμου στοιχείου υπολογισμού των δημοτικών τελών, μετά από την αντικατάσταση του άρθρου 1 Ν. 25/1975 με το άρθρο 185 παρ. 1 Ν. 4555/19.07.2018, ώστε η «επιφάνεια των ακινήτων» να ταυτίζεται με τα εμβαδά των ακινήτων που είναι καταχωρημένα στο φορολογικό έντυπο Ε9 και αν η χρέωση συνεχίζει να γίνεται ανά μετρητή παροχής ηλεκτρικού ρεύματος.
- Τονίστηκε, τέλος, ότι ανάλογης προσαρμογής πρέπει να τύχει και η διάταξη του άρθρου 10 Ν. 1080/1980, η οποία ρυθμίζει το τέλος ηλεκτροδοτούμενων χώρων (Φ.Η.Χ.) καθώς, δεδομένου ότι για τον υπολογισμό του φόρου αυτού, κρίσιμο στοιχείο αποτελεί η επιφάνεια του ακινήτου, είναι αναγκαία η αναλογική εφαρμογή όσων ισχύουν για τον καθορισμό του ενιαίου ανταποδοτικού τέλους καθαρότητας, ώστε να χρησιμοποιηθούν τα ίδια δεδομένα των ακινήτων.

2.9. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου Εκσυγχρονισμός του συστήματος προσλήψεων στον δημόσιο τομέα και ενίσχυση του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.) (Ν. 4765/2021)¹⁹²

Ο Συνήγορος του Πολίτη, με υπόμνημά του προς τη Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης της Βουλής των Ελλήνων υπέβαλε, μεταξύ άλλων, τις παρακάτω παρατηρήσεις:

- Προκειμένου να επιτευχθεί αξιοκρατία στο σύστημα προσλήψεων, κρίνεται κρίσιμη η πρόβλεψη ορισμένων ελάχιστων εγγυήσεων για τις όποιες δικαιολογημένες εξαιρετικές διαδικασίες όπως, για παράδειγμα, η διαμόρφωση υποδειγμάτων προκηρύξεων ανά κατηγορίες προσωπικού και για τις διαδικασίες αυτές, καθώς και η προηγούμενη και έγκαιρη ανάρτηση και των, κατ'εξάιρεση δικαιολογημένων, διαδικασιών σε μία κοινή και ενιαία ιστοσελίδα.
- Σε σχέση με τα θετικά μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 6 υπέρ των ατόμων με αναπηρία και για τη δικαιότερη εφαρμογή τους, προτάθηκε η λήψη μέριμνας, ώστε να σταθμίζεται η διάρκεια και το ποσοστό της αναπηρίας, από την οποία έλκεται δικαίωμα σε σύγκριση με την αναπηρία των συνυποψηφίων, και τη συμπλήρωση του νομοσχεδίου, ώστε να προβλέπεται λήψη μέτρων προσβασιμότητας ή εύλογων προσαρμογών, κατά τις πρόσθετες διαγωνιστικές διαδικασίες του άρθρου 10.
- Προτάθηκε ο επανασχεδιασμός της διαδικασίας πιστοποίησης της υγειονομικής καταλληλότητας των υποψηφίων για τις θέσεις που πρόκειται να αναλάβουν, κατά τρόπο (άρθρο 60) ώστε αυτή να καταστεί ομοιόμορφη και ενιαία για το σύνολο των υποψηφίων.
- Προτάθηκε η συμπερίληψη ειδικής πρόβλεψης, ότι ανώτατα όρια ηλικίας σε προκηρύξεις για πλήρωση θέσεων προσωπικού, μπορούν να καθορίζονται μόνον κατ'εξάιρεση και με ειδική αιτιολόγηση, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 4 §1 και του άρθρου 6 του Ν. 4443/2016 και να υπάρξει ρητή αναφορά σε διάταξη του σχεδίου νόμου (πχ. στο άρθρο 19 §2) στη δυνατότητα αποτελεσματικού διοικητικού ελέγχου της νομιμότητας των ορίων ηλικίας στο πλαίσιο υποβολής αντιρρήσεων ή ένστασης υποψηφίων κατά της συμπερίληψής τους σε πίνακα αποκλεισμένων, λόγω υπέρβασης του καθοριζόμενου ορίου ηλικίας.

192. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.740480>.

- Σε ό,τι αφορά στις προϋποθέσεις και την πιστοποίηση κτήσης της πολυτεχνικής ιδιότητας (άρθρο 13), ο Συνήγορος έκρινε σκόπιμο να επανέλθει στην κριτική που έχει ασκήσει και στο παρελθόν¹⁹³ και να προτείνει την επανεξέταση της ανάθεσης της πιστοποίησης της πολυτεχνικής ιδιότητας, που συνιστά άσκηση δημόσιας εξουσίας, σε ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, κατά παράβαση της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι στην αρνητική της μορφή.
- Επισημάνθηκε ότι πρέπει να παρέχεται δικαίωμα ένστασης σε κάθε περίπτωση (άρθρο 22), με εξαίρεση ενδεχομένως όταν υπάρχουν δύο βαθμολογητές και αναβαθμολογητής.
- Όσον αφορά τη διαδικασία πληρωμής και καταβολής του παραβόλου για συμμετοχή σε προκηρύξεις (άρθρο 18), επισημάνθηκε ότι πρέπει να είναι απλή, ούτως ώστε να μην προκαλείται σύγχυση στους υποψήφιους και να μην αποκλείονται, εξαιτίας αυτού του λόγου, από τις διαγωνιστικές διαδικασίες όπως συνέβη κατά κόρον στην πρόσφατη προκήρυξη των εκπαιδευτικών.

3. Ειδικές Εκθέσεις

3.1. Η Διαχείριση των Αποβλήτων¹⁹⁴

Στην Ειδική Έκθεση για τη Διαχείριση των Αποβλήτων έγινε απόπειρα για μία συνολική παρουσίαση του μεγέθους του προβλήματος της διαχείρισης αποβλήτων στην Ελλάδα, όπως καταγράφηκε αναλυτικά από την εμπειρία των στελεχών της Ανεξάρτητης Αρχής. Παρουσιάζονται, επίσης, οι προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, με στόχο να ξεπεραστούν οι χρόνιες δυσλειτουργίες και η αδράνεια των εμπλεκόμενων μερών.

Συγκεκριμένα, ο μεγαλύτερος αριθμός των υποθέσεων που διερεύνησε και διερευνά ο Συνήγορος, αφορά στην ανεξέλεγκτη απόρριψη αστικών στερεών αποβλήτων (Α.Σ.Α.), τη συνακόλουθη συστηματική υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την πρόκληση πυρκαγιών. Επίσης, στις σχετικές αναφορές που υποβλήθηκαν

193. Βλ. ΣτΠ Ετήσια Έκθεση 1999, σελ. 163 επ. διαθέσιμη στην ιστοσελίδα <https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.annreports&yearFilter=1999>. Βλ. επίσης, Ειδική Έκθεση με τίτλο «Ο Ν. 2643/1998: Πρόσβαση στην απασχόληση και κοινωνική ένταξη ΑμεΑ, πολυτέκνων, αγωνιστών εθνικής αντίστασης και αναπήρων και θυμάτων πολέμου», Ιούνιος 2005, σελ. 20, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα <https://www.synigoros.gr/?i=health-and-social-welfare.el.miteres-oikogenia-politeknoi.28075>.

194. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.696226>.

στην Αρχή, περιλαμβάνονται περιπτώσεις στις οποίες οι πολίτες διαμαρτύρονται για τις πραγματικές και νομικές πλημμέλειες που συναντώνται, ιδιαίτερα συχνά, κατά τη διαδικασία χωροθέτησης των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων και των σταθμών μεταφόρτωσης απορριμμάτων, καθώς και τις διοικητικές παραλείψεις κατά την κατασκευή και τη λειτουργία χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Επιπλέον, σοβαρό είναι το ζήτημα της μη τήρησης των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία υφιστάμενων έργων διαχείρισης απορριμμάτων. Εκτός των ανωτέρω, σημαντικός είναι και ο αριθμός αναφορών από τις οποίες διαπιστώνονται προβλήματα στη διαχείριση των αποβλήτων εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων (Α.Ε.Κ.Κ.).

Συνεπώς, διακρίνεται ότι η υφιστάμενη κατάσταση απέχει από τον εκπεφρασμένο στόχο της εθνικής, αλλά και της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα των αποβλήτων, δηλαδή την ορθολογική διαχείρισή τους έως το στάδιο της τελικής διάθεσης, έτσι ώστε να προλαμβάνονται ή να μειώνονται, κατά το δυνατόν, οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία. Επιπρόσθετα, πλέον η χώρα καλείται να μεταβεί στο επόμενο στάδιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των αποβλήτων, αυτό της «κυκλικής οικονομίας», πριν ακόμη προλάβει να αποκτήσει οργανωμένους χώρους τελικής διάθεσης, και να βελτιώσει τις επιδόσεις της στον τομέα της ανακύκλωσης.

Συνοπτικά τα κυριότερα προβλήματα συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Χαμηλές επιδόσεις στη χωριστή συλλογή των αποβλήτων και μη επίτευξη του επιθυμητού στόχου της ανακύκλωσης.
- Λειτουργία χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων (Χ.Α.Δ.Α.) και μη αποκατάσταση αυτών.
- Μη υλοποίηση των έργων τελικής διάθεσης των εγκεκριμένων Περιφερειακών Σχεδιασμών Διαχείρισης Αποβλήτων (Π.Ε.Σ.Δ.Α.). Προσωρινή διαχείριση αποβλήτων – εγκατάσταση δεματοποιητών. Διαιώνιση του προβλήματος με την επίκληση λόγων ανωτέρας βίας, και συνεπακόλουθα τη μεταφορά και διάθεση των αποβλήτων σε άλλους χώρους υγειονομικής ταφής αποβλήτων (Χ.Υ.Τ.Α.) Ασυμβατότητα της χωροθέτησης των έργων διαχείρισης στερεών αστικών αποβλήτων με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από την ισχύουσα χωροταξική, πολεοδομική και περιβαλλοντική νομοθεσία. Λειτουργία των υφιστάμενων έργων διαχείρισης στερεών αστικών αποβλήτων, χωρίς να διαθέτουν τις νόμιμες άδειες και εγκρίσεις, ή καθ' υπέρβαση αυτών, και κατά παράβαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Αδυναμία ή καθυστέρηση της διοίκησης να προβεί στον έλεγχο της λειτουργίας των εν λόγω εγκαταστάσεων, και ανοχή εκ μέρους των ελεγκτικών αρχών για τις υφιστάμενες μη νόμιμες

εγκαταστάσεις. Παράλειψη της επιβολής των προβλεπόμενων κυρώσεων, αλλά και της ένταξης οικονομικών εργαλείων και κινήτρων στο σύστημα της διαχείρισης των αποβλήτων.

3.2. Από το ίδρυμα στην κοινότητα: εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνέχεια προηγούμενων παρεμβάσεων για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών που διαβιούν μακριά από τις οικογένειές τους, και έπειτα από διαβούλευση με φορείς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της παιδικής προστασίας, απέστειλε προς τον Υπουργό Εσωτερικών, την Υφυπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και την Πρόεδρο της Δημοκρατίας την Ειδική Έκθεση «Από το ίδρυμα στην κοινότητα: Εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών»¹⁹⁵, με κύριο στόχο την ανάδειξη της ανάγκης συνολικής αναδιοργάνωσης του συστήματος παιδικής προστασίας, με γνώμονα τις σύγχρονες κατευθυντήριες αρχές, τα δικαιώματα των παιδιών, όπως αναγνωρίζονται διεθνώς, και τις πρόσφατες εξελίξεις στη χώρα μας. Βασικές παράμετροι του συστήματος παιδικής προστασίας, σύμφωνα με τις θέσεις της Αρχής, θα πρέπει να είναι: (1) η πρόληψη της απομάκρυνσης παιδιών από τις οικογένειές τους, με την παρακολούθηση και την ουσιαστική υποστήριξη ευάλωτων οικογενειών από τις κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας, (2) η αναμόρφωση και ο εκσυγχρονισμός του συστήματος εναλλακτικής φροντίδας, με τη θέσπιση προδιαγραφών λειτουργίας για όλα τα ιδρύματα του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και την καθιέρωση της αναδοχής ως κύριας μορφής φροντίδας των παιδιών που διαβιούν μακριά από τις οικογένειές τους, με προοπτική σταδιακής εγκατάλειψης του ιδρυματικού μοντέλου, και (3) η αποϊδρυματοποίηση, με την εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου μετάβασης της φροντίδας παιδιών που ήδη διαβιούν στα ιδρύματα, στην κοινότητα. Ειδικότερα:

- Ως προς την αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος και τη διασφάλιση της προστασίας των παιδιών σε κίνδυνο κακοποίησης ή παραμέλησης, ο Συνήγορος προτείνει τη θέσπιση ενιαίων διαδικασιών και πρωτοκόλλων για τη διαχείριση θεμάτων παιδικής προστασίας από τις κατά τόπους εισαγγελικές αρχές και κοινωνικές υπηρεσίες, και την παροχή ειδικής επιμόρφωσης στους αρμόδιους επαγγελματίες. Εισηγείται επίσης την ενίσχυση της στελέχωσης, του θεσμικού ρόλου και των αρμοδιοτήτων των κοινωνικών υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

195. Αύγουστος 2020, <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.idrimatiki.689678>.

- Ως προς το σύστημα εναλλακτικής φροντίδας, ο Συνήγορος επισημαίνει την ανάγκη σχεδιασμού για τη σταδιακή εγκατάλειψη του ιδρυματικού μοντέλου, με πρώτο βήμα την άμεση και πλήρη κατάργηση της ιδρυματικής φροντίδας για βρέφη και νήπια έως 3 ετών. Μέχρι την επίτευξη αυτού του στόχου, προτείνεται η θέσπιση ενιαίου θεσμικού πλαισίου και προδιαγραφών λειτουργίας για όλα τα ιδρύματα του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, όπου φιλοξενούνται παιδιά, με ειδικότερες προβλέψεις για την επαρκή φροντίδα και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων παιδιών με αναπηρίες, καθώς και η ενίσχυση των μηχανισμών και διαδικασιών εποπτείας και εξωτερικού ελέγχου των δομών κλειστής φροντίδας.

Περαιτέρω, υπογραμμίζεται η ανάγκη διεύρυνσης εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής, με την πλήρη υλοποίηση των προβλέψεων του Ν. 4538/18, και την πλήρη αποσαφήνιση των διαφορών της από την υιοθεσία.

- Ως προς τη μεταφορά της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα, ο Συνήγορος προτείνει την υιοθέτηση από την Πολιτεία χρονοδιαγράμματος για την πλήρη εγκατάλειψη του ιδρυματικού μοντέλου και, για το μεσοδιάστημα, ή για περιπτώσεις όπου αυτό δεν είναι εφικτό, τον μετασχηματισμό ή την αντικατάσταση των υφιστάμενων ιδρυμάτων από μικρές δομές οικογενειακού τύπου, με πρόβλεψη για την όσο το δυνατό πιο βραχεία παραμονή των παιδιών σε αυτές.

Σε ό,τι αφορά στα παιδιά που ήδη διαβιούν σε ιδρύματα, προτείνεται η εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων αποϊδρυματοποίησης, παράλληλα με την ανάπτυξη υπηρεσιών και προγραμμάτων για την κάλυψη των αναγκών του συγκεκριμένου πληθυσμού παιδιών στην κοινότητα. Ιδίως σε σχέση με τα παιδιά με αναπηρίες προτείνεται, επιπλέον, η εφαρμογή εξειδικευμένων και προσαρμοσμένων προγραμμάτων από τους κατά τόπους Ο.Τ.Α., η θέσπιση προβλέψεων για την διασφάλιση πρώιμης παρέμβασης και την ολοκληρωμένη υποστήριξη των παιδιών και των οικογενειών τους, και η θεσμοθέτηση επιπρόσθετων προδιαγραφών για την εναλλακτική φροντίδα παιδιών με σοβαρές αναπηρίες των οποίων η παραμονή στην οικογένεια ή η τοποθέτηση σε αναδοχή δεν είναι εφικτή.